

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Barbara Tehovnik

**Evropske socialne politike in medgeneracijsko
prostovoljstvo (primer Slovenije)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Barbara Tehovnik

Mentorica: Izr. prof. dr. Maja Bučar

Somentorica: Red. prof. dr. Zinka Kolarič

**Evropske socialne politike in medgeneracijsko
prostovoljstvo (primer Slovenije)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentoricama, še posebej dr. Maji Bučar, za razumevanje, pomoč. Brez njenih nasvetov bi težko našla prave korake naprej, ko se mi je misel ustavila. Zahvaliti se moram tudi prof. Dušani Findeisen, ki je bila v bistvu tista prva »brca«, da sem se po nekaj letih končno lotila dela. Pri motivaciji in vsebini so mi pomagali sodelavci na projektu Medgeneracijsko sodelovanje v mladinskih organizacijah. Sprva kot prostovoljci, nato pa kot zaposleni smo skupaj odkrivali področje medgeneracijskih odnosov, ki me še vedno vsak dan znova navdušujejo. Največja zahvala pa gre mojim najbližjim: staršem, starim staršem ter prijateljici Manci, ker so verjeli vame in držali pesti, da mi uspe, ter seveda moji zlati družinici. Hvala možu Tilnu za podporo in najinemu Jernejčku, ki je vsak dan vsaj kakšno urico pridno spal, da je mami lahko pisala diplomo. Pa še nerojenemu otročku, ki ga bom pričakala z eno skrbjo manj.

»Dni naših let je sedemdeset let, če smo krepki, osemdeset let, in njihova vihravost je muka in zlo, hitro mine in mi odletimo ... Tako nam daj spoznati štetje naših dni, da pridemo do srčne modrosti.« PS 90: 10,12.

Evropske socialne politike in medgeneracijsko prostovoljstvo (primer Slovenije)

Ni naključje, da si Evropsko leto prostovoljstva 2011 in Evropsko leto medgeneracijske solidarnosti in aktivnega staranja 2012 sledita, saj je prostovoljstvo že močno vpleteno v vsa področja javnega življenja, pa tudi medgeneracijski poudarki postajajo vse pomembnejši ob zaznavanju prepada med staro in mlado generacijo. Naloga povezuje tri pojme: Evropo, generacije in prostovoljstvo – in jih postavi v slovenski prostor z namenom, da izboljšamo ozaveščenost in izpostavimo prednosti medgeneracijskega prostovoljstva ter izkoristimo podporo, ki jo nudi Evropa s svojimi politikami in podpornimi programi. Glavno raziskovalno vprašanje diplomskega dela je ugotoviti, kako je medgeneracijskost umeščena v prostor Evropske unije. Prva hipoteza je, da so ključni akterji pri dvigovanju kakovosti in obsega medgeneracijskega sobivanja nevladne organizacije, ki temeljijo na sodelovanju prostovoljcev. Iz tega izhaja druga hipoteza, in sicer da je tako, ker EU politike vplivajo na usmeritve držav članic, torej vplivajo tudi na medgeneracijske aktivnosti v Sloveniji. Tretja hipoteza pa je, da bi bilo brez evropske podpore – tako vsebinske kot finančne – v Sloveniji manj medgeneracijskega prostovoljstva. V nalogi vse tri hipoteze potrdim.

Ključne besede: prostovoljstvo, medgeneracijsko sodelovanje, sobivanje, evropske socialne politike, EU.

European social policy and intergenerational volunteering (Slovenian case)

It is not such a coincidence that the European Year of Volunteering 2011 and European Year for active aging and solidarity between generations 2012 follow each other. The volunteering is already heavily present in all areas of public life, as well as intergenerational emphases are becoming more and more significant while the gap between the old and the young generation is increasing. Thesis connects three concepts: Europe, generations and volunteerism and investigates them thoroughly also through Slovenian perspective to improve awareness and highlight the benefits of intergenerational volunteering and show the possibilities of support offered by European Union. The main research question is to determine how the »intergenerationality« is placed in the context of the European Union. The first hypothesis is that the key players in raising the quality and extent of intergenerational co-existence are non-governmental organizations, based on participation of volunteers. From this comes the second hypothesis that this is so, because the EU policies are affecting the policies of the Member States, thus also affecting intergenerational activities in Slovenia. The third hypothesis is that without European support and assistance – both financial and conceptual – there would be less intergenerational volunteering in Slovenia. I confirm all three hypotheses throughout the work.

Key words: volunteering, intergenerational collaboration, co-existence, European social policy, EU.

KAZALO

1	UVOD	8
1.1	Metodološki okvir	10
1.2	Zgradba diplomskega dela	12
2	DEMOGRAFSKE SPREMEMBE V EVROPI	13
2.1	Potreba po medgeneracijskem sožitju	14
2.2	Pomembnost vpliva generacij na družbo	16
2.3	Ekonomski vidik demografskih sprememb	16
2.4	Medgeneracijsko sožitje, sodelovanje, solidarnost, sobivanje	17
2.4.1	Generacija	17
2.4.2	Sobivanje	18
2.4.3	Sožitje	19
2.4.4	Solidarnost	20
2.4.5	Sodelovanje	20
3	EVROPSKA UNIJA IN MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE	21
3.1	Zgodovinski pregled medgeneracijskega sodelovanja v mednarodni dokumentaciji	21
3.2	EU socialna politika in medgeneracijsko sodelovanje	25
3.3	Evropski dan in Evropsko leto medgeneracijske solidarnosti	26
4	MEDGENERACIJSKO PROSTOVOLJSTVO	28
4.1	Različni vidiki prostovoljstva	28
4.1.1	Sociološke raziskave prostovoljstva – Teorija socialnega kapitala	29
4.1.2	Psihološki vidiki prostovoljstva	30
4.1.3	Ekonomski pogled na prostovoljstvo	31
4.2	Medgeneracijsko prostovoljstvo	32
4.2.1	Zakaj medgeneracijsko prostovoljstvo	33
4.3	Evropski programi, ki sofinancirajo medgeneracijsko prostovoljstvo	35
4.3.1	Evropski strukturni in kohezijski skladi	37
4.3.2	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP)	38

4.3.3	Evropska sredstva za raziskave, inovacije in informacijske ter komunikacijske tehnologije	39
4.3.4	Evropski programi za izobraževanje in kulturo	39
4.3.5	Ostali evropski skladi in programi	41
5	PRIMER SLOVENIJE: MEDGENERACIJSKO PROSTOVOLJSTVO	43
5.1	Najpomembnejši ukrepi in aktivnosti vlade RS na področju aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti do sedaj	43
5.2	Socialna zaščita v Sloveniji primerljiva z Evropsko	46
5.3	Slovenija in Euroflash Barometer 2009	47
5.4	Aktualno medgeneracijsko prostovoljstvo v Sloveniji.....	50
5.4.1	Raziskava Pogled mladih na medgeneracijsko sodelovanje	50
5.4.2	Okrogla miza na Karavani prostovoljstva v Mestnem muzeju	53
5.4.3	Okrogla miza na temo medgeneracijskega prostovoljstva na Festivalu nevladnih organizacij.....	54
5.4.4	Gibanje za medgeneracijsko sodelovanje v Sloveniji	54
5.5	Intervjuji	55
6	UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK.....	60
7	LITERATURA	62

SEZNAM TABEL IN GRAFOV:

Tabela 3.1: Pregled EU dokumentov povezanih z medgeneracijskim sodelovanjem in solidarnostjo	24
Tabela 5.1: Izdatki za socialno zaščito in socialne prejemke po področjih, odstotni delež od BDP, Slovenija, 1996–2009.	46
Graf 5.1: Če bodo starejši delali dlje, pomeni, da bo manj služb za mlade	48
Graf 5.2: Zaposleni bodo vse manj naklonjeni plačevanju davkov in prispevkov za oskrbo starejših.....	48
Graf 5.3: Vlada uspešno promovira boljše razumevanje med starimi in mladimi	49

SEZNAM KRATIC:

BDP	Bruto domači proizvod
CNVOS	Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij
EK	Evropska komisija
ENIL	Evropska mreža za medgeneracijsko učenje
EP	Evropski parlament
ESS	Evropski socialni sklad
EVS	Evropska prostovoljska služba
EU	Evropska unija
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MGS	Medgeneracijsko sodelovanje
MIPAA	Madridski mednarodni načrt glede staranja
NVO	Nevladna organizacija
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OZN	Organizacija Združenih narodov
RIS	Regional implementation strategy
RS	Republika Slovenija
SAK	Socialna akademija
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
ZAMS	Zavod Antona Martina Slomška
ZDUS	Zveza društev upokojencev Slovenije
ZSKSS	Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov

1 Uvod

Zdi se, da je še posebej od leta 2008, ko je Slovenija predsedovala EU, v Evropi čutili povezanost in povezovanje marsikaterega področja z medgeneracijsko tematiko. Vseživljenjsko učenje, univerza za starejše, ohranjanje kulture in starih običajev, družina, skupno delo mladih in starejših kadrov v podjetjih, vpliv političnih odločitev starejših odločevalcev na mlade generacije itd. Iz lokalnih in nacionalnih pobud za večjo medgeneracijsko povezanost v vaseh, mestih, skupnostih je ideja prešla tudi na evropsko raven. Ugotovili so, da je treba ponovno vzpostaviti most med generacijami, ki se je pred približno dvajsetimi leti začel rahljati ali celo izgubljati. Zato ni nenavadno, da je do danes nastalo že kar nekaj evropskih študij, raziskav in diplomskih nalog na temo medgeneracijskega prostovoljstva. Ta poudarek medgeneracijskih tem je zagotovo nastal zaradi velikih in vplivnih premikov v demografski strukturi, ki so sprožili močno zaznavanje potreb po večjem sožitju generacij. V svoji diplomski nalogi se bom osredotočila na odgovarjanje prostovoljskih skupin in posameznikov različnih starosti na te potrebe ter na evropske programe in politike, ki so povezane z medgeneracijskim področjem.

Prvič sem se s prostovoljstvom in načrtovanimi medgeneracijskimi dejavnostmi srečala v skavtstvu (znotraj nacionalne mladinske vzgojne organizacije). Kot mladinska voditeljica, prostovoljka, sem razvijala, načrtovala in izvajala programe tako za najmlajše kot za sovrstnike, za starše naših članov in tudi za upokoјence in ostarele. Kasneje sem se znotraj mladinske organizacije zaposlila kot strokovna sodelavka na projektu Evropskega socialnega sklada »Razvoj potencialov za medgeneracijsko sodelovanje in sožitje v mladinskih organizacijah« in področje medgeneracijskega prostovoljstva spoznavala še skozi drugačne oči in na drugačne načine.

Lahko bi rekli, da je v mladinskem delu še deset let nazaj vse potekalo nekako samoumevno in naravno. Za pojem »medgeneracijsko« nihče še slišal ni, kot radi danes rečemo v šali. Potem pa se je začel kazati vse večji prepad, vedno težje je bilo najti skupni jezik na sestankih s starši, vedno večje skrbi zaradi nerazumevanja so se pojavljale pri sodelovanju z domovi za ostarele, pa tudi najmlajše smo mladinski delavci začeli nekako »izgubljati«, ker je bilo vedno težje slišati njihove potrebe in jim ponuditi prave programe. Občutek pri odnosih in delu ni bil naraven, vedeli smo, *kaj* je potrebno in pravilno, nismo pa več poznali načina, *kako* to

narediti. Umeten prepad se je oblikoval zaradi odtujevanja generacij in nerazumevanja. Po letu 2008 smo začeli poslušati o nujni krepitvi medgeneracijskih vezi in o izmenjavi izkušenj med generacijami. Pojavljati se je začel pojem medgeneracijske solidarnosti. Evropa je ponudila nekaj programov za finančno podpiranje projektov, ki so krepili in vzpostavljali tako imenovane »pozabljene vezi« ter reševali izobraževalne veščine mladih, zaposlitvene probleme srednje generacije in pokojninske dileme starejših s pomočjo medgeneracijskih pristopov (Evropski socialni skladi 2007–2013). V ta program smo se leta 2009 z mrežo ostalih mladinskih organizacij vključili tudi skavti in sedaj skupaj orjemo ledino medgeneracijskega področja s perspektive mladih. Tako nekako je videti povezava prostovoljstva, medgeneracijskega sožitja in evropskih politik v očeh mladih, ki se z medgeneracijskimi tematikami ukvarjamo v slovenskih študijskih in projektnih skupinah.

Februarja 2011 se je v zgodovinski vasi Kryżowi na Poljskem prvič odvila evropska konferenca z glavnim namenom združevanja in mreženja medgeneracijskih akterjev (tako večjih organizacij kot manjših društev in posameznikov vseh starosti in izobrazb). Konferenca se je imenovala *Intergeneraciones – Connecting generations across Europe*. Pripravljali so jo mladi v sodelovanju s starejšimi, udeleženci pa so bili stari od 19 do 70 let. Sama sem na konferenco potovala skupaj s profesorico Dušano Findeisen, ustanoviteljico Univerze za tretje življenjsko obdobje, ter tremi članicami te univerze. V tednu, ki je sledil evropski konferenci, smo podobno konferenco pripravili tudi v Sloveniji v Mestnem muzeju Ljubljana. Do tega časa se je pojem »medgeneracijsko« večinoma nanašal na skupine starejših in bil usmerjen zgolj proti t. i. »starosti«. Zaradi evropskih pobud, razpisov in politik od leta 2008 naprej pa se prav vse generacije trudimo vzpostavljati enakovreden in enako pomemben položaj v medgeneracijskih odnosih. Konkretno se je to pokazalo ravno v starostni strukturi udeležencev medgeneracijskih konferenc, tako na evropski kot slovenski ravni v letošnjem letu – prvič smo se zbrali kot enakovredni sogovorniki. Lepo je bilo brez predsodkov razpravljati in razvijati področje medgeneracijskega sodelovanja, sožitja in solidarnosti.

1.1 Metodološki okvir

Oprelitev predmeta proučevanja

Evropska komisija vsako leto v ospredje svoje in medijske pozornosti postavi eno področje. Verjetno ni veliko naključje, da si Evropsko leto prostovoljstva 2011 in Evropsko leto medgeneracijske solidarnosti in aktivnega staranja 2012 sledita in sta izpostavljena ravno zdaj. Naravne medgeneracijske oblike sodelovanja v družinah namreč izginjajo, namesto tega pa na pomoč prihajajo prostovoljske aktivnosti. EU je prepoznala potrebo po naravnem medgeneracijskem sobivanju in nanjo odgovarja s svojimi politikami. Ena od oblik odgovora na medgeneracijske potrebe, ki se izpostavlja kot dobra praksa, je prostovoljstvo. Zato se mi zdi ravno pravi čas, da povežemo tri pojme, in sicer Evropo, generacije in prostovoljstvo, jih temeljito preučimo in postavimo v slovenski prostor.

Cilj proučevanja

Cilj mojega diplomskega dela je raziskati položaj medgeneracijskega prostovoljstva znotraj evropskega prostora, še posebej v povezavi z evropskimi socialnimi politikami. Posebno pozornost si zasluži vprašanje, če in koliko dodane vrednosti v medgeneracijsko sodelovanje prinašajo prostovoljci. Tematika medgeneracijskega prostovoljstva postaja vse bolj zanimiva in aktualna tudi v slovenskem prostoru, saj smo kot ena od držav članic tudi mi sprejeli evropsko pobudo po izboljšanju medgeneracijskih dejavnosti. Zato bo eden od ciljev preučiti vsebinsko umestitev medgeneracijskega prostovoljstva v naš nacionalni prostor.

Namen in hipoteze

Namen diplomskega dela je predstaviti koncept medgeneracijskega prostovoljstva in najti njegovo mesto tako znotraj evropskih kot tudi nacionalnih politik. V toku naloge skušam odgovoriti na izhodiščno vprašanje, kako je medgeneracijsko sobivanje umeščeno v prostor Evropske unije. V diplomskem delu pa bom preverjala naslednje hipoteze:

H1: Ključni akterji pri dvigovanju kakovosti in obsega medgeneracijskega sobivanja so nevladne organizacije, ki temeljijo na sodelovanju prostovoljcev.

H2: Ker EU politike vplivajo na usmeritve držav članic, vplivajo na medgeneracijske aktivnosti v Sloveniji.

H3: Če ne bi bilo evropske podpore – tako vsebinske kot finančne – bi bilo medgeneracijskega prostovoljstva v Sloveniji manj.

Raziskovalna vprašanja

V diplomskem delu bom poskušala odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja, ki mi bodo pomagala pri preverjanju hipotez:

- Kaj je to evropska socialna politika in kje se povezuje s pojmom medgeneracijskega prostovoljstva?
- Kako različni avtorji opredeljujejo pojme generacije, medgeneracijsko sodelovanje, sožitje in solidarnost?
- Kako različni avtorji opredeljujejo pojem prostovoljstvo ter kateri so različni pogledi na družbeni pojav prostovoljskega dela? Kakšen je pomen prostovoljstva v današnjem času?
- Ali v Sloveniji koristimo evropska sredstva na področju medgeneracijskega prostovoljstva?

Metoda

- Zbiranje podatkov – osnovno seznanjanje z literaturo na področju medgeneracijskega sodelovanja, prostovoljstva in evropskih socialnih politik mi bo pomagalo osvetliti in razumeti pojme, ki jih uporabljam v diplomski nalogi.
- S pomočjo analize in interpretacije primarnih in sekundarnih virov – preučevanje posameznih poročil različnih mednarodnih organizacij ter preučevanje knjig, člankov in vsebine na uradnih spletnih straneh bom poskušala ugotoviti, kako je medgeneracijskost in prostovoljstvo umeščeno v prostor Evropske unije.
- Študija raziskave in preteklih dogodkov – raziskava (Pogled mladih na medgeneracijsko sodelovanje) ter izbrani dogodki, ki so se dogajali v okviru medgeneracijskega prostovoljstva v Sloveniji, mi bodo pomagali pri ugotavljanju, kako in v kolikšni meri evropske politike vplivajo na medgeneracijske aktivnosti v Sloveniji.
- Polstrukturirani intervjuji z nevladnimi organizacijami in društvi, ki se ukvarjajo z medgeneracijskim prostovoljstvom (skavti, Slovenska filantropija – Medgeneracijska hiša Sadeži družbe, Simbioza, Projekt Poveži generacije, Društvo katoliških pedagogov Slovenije, Socialna akademija, ZAMS Maribor) bodo pokazali, v kolikšni meri se v Sloveniji poslužujemo evropskih sredstev za medgeneracijske dejavnosti in kakšen je pomen prostovoljstva pri tovrstnih dejavnostih.

- Analiza stanja s pomočjo opravljenih intervjujev – preučitev vpliva evropskih politik na izvajanje medgeneracijskih in prostovoljskih projektov v Sloveniji.

1.2 Zgradba diplomskega dela

Diplomsko delo je sestavljeno iz uvoda, osrednjega dela naloge ter zaključka s sklepi in navedenimi viri. V uvodu izpostavljam problematiko medgeneracijskega sodelovanja, raziskovalna vprašanja, strukturo naloge in uporabljeno metodologijo. Osrednji del naloge je tematsko razdeljen v štiri večje sklope.

- Drugo poglavje vključuje demografske spremembe in dejstva, ki so sprožila potrebo po večjem medgeneracijskem sobivanju v današnjem času. V prvem delu na kratko razložim tudi razliko med pojmi medgeneracijsko sobivanje, sodelovanje, solidarnost in sožitje.
- V tretjem poglavju pojasnujem, kako je pojem »medgeneracijsko« umeščen v prostor Evropske unije. Prikažem, s katerimi dokumenti se je vse skupaj začelo in kdaj. Povzamem bistvo Evropskega leta aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti 2012. V tem delu opredelim evropsko socialno politiko kot eno ključnih politik, ki se ukvarja s pojmom medgeneracijskega sodelovanja.
- V četrtem poglavju povežem pojma medgeneracijsko in prostovoljstvo. Raziščem, kako sta se pojma srečala in zakaj. Osvetlim nekaj evropskih programov, ki se ukvarjajo z medgeneracijskim prostovoljstvom.
- V zadnjem, petem poglavju predstavljam primer nacionalne politike Slovenije na tem področju, raziskavo z naslovom Pogled mladih na medgeneracijsko sodelovanje, ki je nastala znotraj projekta, sofinanciranega iz Evropskega socialnega sklada. Predstavim tudi svoje sodelovanje na okroglih mizah z naslovom »Medgeneracijsko prostovoljstvo« v letu 2011, ki so potekale v sklopu programa Evropskega leta prostovoljstva 2011. Poleg tega prikažem izsledke sedmih intervjujev s predstavniki nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z medgeneracijskim prostovoljstvom v Sloveniji.

Na podlagi vseh zbranih podatkov bom sprejela zaključne sklepe, odgovorila na raziskovalna vprašanja ter potrdila oziroma ovrgla zastavljene hipoteze.

2 Demografske spremembe v Evropi

Delež prebivalcev EU, ki so v poznih 50. letih ali starejši, narašča in bo še naraščal veliko hitreje kot kdajkoli prej. Danes lahko že jasno vidimo, kaj nas čaka na demografskem področju v bližnji prihodnosti. Staranje prebivalstva in spremljajoče demografske spremembe, ki se v Evropi že precej očitno kažejo, nakazujejo potrebo po prilagoditvi socialnih sistemov (Sklep št. 940/2011/EU Evropskega parlamenta in Sveta, 5).¹

Prebivalstvo v Evropi se torej stara, ljudje v povprečju živijo dosti dlje kot nekoč, po drugi strani pa zelo upada rodnost. To pomeni, da se povečuje delež starejših v celotnem prebivalstvu. Tako je bil leta 2004 delež prebivalcev, starih 65 let in več, že nad 15 odstotkov (pred letom 1987 jih je bilo le 10 odstotkov), starejših od 80 let pa dobre tri odstotke. Povprečen Evropejec je danes star 37,7 leta, Slovenec pa 41,7 leta. Predvideno je, da bo leta 2050 povprečen Evropejec star 48 let. Po napovedih Evropskega statističnega urada (Eurostata) bo leta 2050 delež prebivalcev Evrope, starejših od 65 let, že več kot 28 odstotkov, za Slovenijo pa je izračunano, da jih bo 33,97 odstotka, kar pomeni da bo na tretjem mestu, takoj za Španijo in Italijo.

Vse to je sicer pozitiven razvoj, saj je logična posledica boljšega zdravja in večje kakovosti življenja. Vendar se zaradi teh demografskih sprememb Evropska unija spoprijema s številnimi izzivi, od političnih, socioloških, ekonomskih, do etičnih in moralnih. Če so na primer v starih plemenskih družbah starejši člani imeli pomembno vlogo, skupnost je znala ceniti njihovo znanje in izkušnje ter vse, kar so v življenju prispevali k njenemu razvoju, pa je danes popolnoma drugače. V današnji razviti kapitalistični družbi, ki se nenehno izgovarja na krizo vrednot, se mnogi starejši počutijo osamljene, zapostavljene, manjvredne, neuporabne. Med starejšimi je veliko znane in prikrite revščine, celo izobrazba ni več zaščita pred revščino. Mnogi so preponosni, da bi prosili za pomoč. V medsebojnih odnosih in medijih pa starejši čutijo slabšalen odnos, diskriminacijo in staromrzništvo. S takimi in podobnimi problemi se mora sedaj soočiti Evropa (Voljč 2010).²

---

¹ Sklep o Evropskem letu aktivnega staranja in solidarnosti med generacijami 2012.

² Podatki so iz kvalitativne raziskave, ki so jo v letih 2008 in 2009 izvedli na Inštitutu Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje v okviru projekta Starosti prijazna Ljubljana.

2.1 Potreba po medgeneracijskem sožitju

Staranje prebivalstva in družinskih članov pomembno vpliva tudi na medgeneracijske odnose in povezave znotraj družine. Povečuje se potreba po vzajemni pomoči in sodelovanju ter s tem tudi potreba po tesnejši komunikaciji. Zaradi staranja prebivalstva postaja vse pomembnejša skrb otrok za svoje ostarele starše ter **sodelovanje** znotraj družin. Skrb in podpora v mreži družinskih odnosov gre najprej (pri mladih družinah) od (starih) staršev k otrokom, potem pa od otrok k ostarelim staršem. Tretje življenjsko obdobje³ se iz družbeno pasivnega obdobja spreminja v vedno bolj aktivno obdobje, v četrtem življenjskem obdobju pa je pasivnost vedno večja in zato je tudi potreb po negi in pomoči vedno več; oboje v kontekstu družinskega življenja pomeni tesnejše medgeneracijske povezave in večje medgeneracijsko sožitje (Javornik v Krže 2008).

Ko govorimo o sožitju generacij, najprej pomislimo na skupnosti, v katerih ljudje živimo. Potem morda na nekatere oblike solidarnosti med generacijami. Ne nazadnje se spomnimo Bismarckove **solidarnostne** pogodbe med generacijami, ki je vse doslej, temelječ na polni in kontinuirani zaposlitvi mlajših, zagotavljala dokaj varno starost. Danes, vsaj zdi se tako, želijo srednje generacije izstopiti iz pogodbe med generacijami; izstopiti iz pogodbe s starejšim, kajti socialno breme, ki ga zdaj nosijo, pa same ne bodo imele kaj dosti od tega, se zdi pretežno. Hkrati pa, in tega se morda ne zavedajo dovolj, izstopajo iz solidarnostne pogodbe z mladimi. Te bo tudi v prihodnje treba vzdrževati tja do 22. leta starosti in več, pa se srednje generacije, ko bodo dosegle starost, nanje ne bodo mogle opreti (Findeisen 2007).

Osnovni evropski programi za materialno varnost v starosti so pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje; za tiste, ki jim ti sistemi in lastno premoženje ne zadoščajo, pa socialno varstvene pravice. Ob naglem večanju starega prebivalstva so Nemci in nekateri drugi previdnejši evropski narodi že uvedli novo zavarovanje za dolgotrajno oskrbo in nego v onemoglosti. Ostali ga moramo čim prej, sicer se bodo v naslednjih desetletjih sedanji sistemi materialne varnosti podirali. Pri vseh teh zavarovanjih je treba imeti pred očmi, da delujejo od začetka, ko jih je pred dobrimi sto leti vpeljal Bismarck, na principu medgeneracijske solidarnosti: zavarovanci odvajajo od svojega dohodka dobršen del za ta zavarovanja in

---

³ Obdobja v človeškem življenju: prvo obdobje ali mladost, drugo obdobje srednjih let oziroma zaposlitev, tretje obdobje, ko se človek umakne z delovnega mesta v upokojitev ter četrto obdobje ali pozna starost, ko naj bi se že potrebovalo oskrbo in prenašalo življenjske modrosti na mlajše.

vloženi denar se sproti porablja za izplačila upravičencem; sedanji zaposleni bodo torej kot svoje pokojnine prejeli denar, ki ga bo tedaj plačevala generacija sedanjih otrok, ko bo zaposlena. Solidarnostna zavarovanja so zaveza med generacijami, ki nas dela veliko bolj medgeneracijsko soodvisne, kot si to mladi, zaposleni in upokojeanci priznavamo. Če bi se medgeneracijska solidarnostna pogodba podrla, bi nastala katastrofa brez primere. Ker ima sedanja srednja generacija pol manj otrok, kot šteje sama, bo treba v naslednjih letih uvajati številne nove programe (zavarovanje za dolgotrajno oskrbo, dodatna osebna zavarovanja ...) in skrbne ukrepe za ohranitev stabilnosti sedanjih zavarovanj, da bomo ohranili materialno varnost in blaginjo v razmerah številčnega neravnotežja med generacijami (Zlata leta.com 2009).

Dr. Ramovš pravi, da bi bilo za dosego zdrave družbe, za **sožitje** generacij in za reševanje bližajočih se demografskih ovir najbolj zdravo upoštevati enostavno pravilo, ki ga on imenuje »zlato pravilo«. Zlato pravilo za medgeneracijsko sožitje, ki vodi do kakovostnega osebnostnega razvoja in medčloveškega sožitja, je: »Človek mora v vsakem obdobju življenja poskrbeti za intenzivno povezanost vsaj z enim pozitivno usmerjenim človekom iz vsake generacije; z enim mladim, enim srednjih let in enim starejšim. Pri tem je bistveno, da je komunikacija med njimi na osebni ravni, redna in da predvsem poudarja pozitivne vsebine« (Ramovš 2003, 190).

V današnjih časih imajo generacije med seboj namreč tako malo stika, da je prepad med njimi iz dneva v dan večji in težji. V študijskem krožku projekta Medgeneracijsko sodelovanje⁴ smo ugotavljali, da je taka situacija je v družbi ustvarila mnogo stereotipov in predsodkov, kar za družbo seveda ni »zdravo«. V preteklosti je imela stara generacija na primer logično vlogo učenja in prenašanja izkušenj na mlajše, danes pa se zdi s strani mladih in odraslih skoraj nepotrebna, ker je praktično vse znanje dostopno na spletu. Starejši ljudje so tako kar nekako obstali in čakajo na trenutek, ko jih bo kdo povprašal po vseh njihovih izkušnjah in zgodbah. Smisel staranja naj bi bilo namreč ravno učenje preko izkušenj in prenašanje tega naprej na naslednje generacije. Danes pa se v družbi ustvarja občutek, kot da bi bilo najbolje, če bi vsaka živela sama zase.

---

⁴ Več o projektu si lahko preberete na spletni strani projekta »Medgeneracijsko sodelovanje v mladinskih organizacijah«.

2.2 Pomembnost vpliva generacij na družbo

Vpliv generacij na družbo so proučevali mnogi sociologi. Mannheim (1952) trdi, da je vpliv generacij bolj drugotnega pomena. Tudi Field (2011) pravi, da ima prioriteto pri oblikovanju karakterja in vrednot družbeno-ekonomski položaj, spol in narodna pripadnost. Generacijska pripadnost naj ne bi imela tako močnega vpliva. Lahko pa vidimo generacije kot nek filter, preko katerega se družbena vloga, spol ali pa narodnost oblikujejo. Field (2011) dodaja, da ima pomembno vlogo pri ohranjanju medgeneracijskih razlik tudi samo izobraževanje, saj je način in vsebina prenosa znanja ključna pri oblikovanju stališč, vrednot in karakterjev v družbi. Za zanimivost je pri tem izpostavil medgeneracijsko **učenje**, kot prenos znanja od staršev na otroke, ter tako medgeneracijsko učenje označil kot kontradiktorno vseživljenjskemu učenju. Otroci se učijo, kako preživeti v družbi, ki jo ustvarja generacija staršev (Eccarius v Krže 2008). To je stara šola enosmernega učenja. Danes je značilnost informacijske družbe vedenje, da gre proces učenja tudi v drugo smer, čemur lahko rečemo inverzna socializacija staršev s strani otrok (Cochinaux in Woot 1995).

2.3 Ekonomski vidik demografskih sprememb

Demografske spremembe prinašajo s seboj tudi potrebe po ekonomskih prilagoditvah. Mladi se že danes bojijo, kaj bo z njihovimi zaposlitvami, če se starejši resnično tako dolgo ne bodo umaknili s svojih delovnih mest v pokoj. Dejstvo je, da želi Evropa spodbujati aktivnost starejših, dokler se le da, in deloma je tudi na račun tega prostih delovnih mest za nadobudne mlade, ki iščejo prvo zaposlitev, vedno manj.

Ker je starejših vedno več, je nastal problem v prezasedenosti domov za ostarele. Čakalne dobe se v Sloveniji že zdaj gibljejo okoli pol leta. Zanimivo je, da so nekateri domovi na obrobju države celo napol prazni (Radlje ob Dravi) (Skupnost socialnih zavodov Slovenije 2009), medtem ko so najdaljše čakalne dobe v Ljubljani, kjer primanjkuje že več kot 2400 mest⁵ (Skupnost socialnih zavodov Slovenije 2012). Na ravni Evropske unije se zato spodbuja čim daljšo oskrbo na domu s pomočjo domačih, bližnjih ali pa prostovoljcev. Sicer obstajajo tudi plačljive storitve patronažne službe na domu. Nekateri so v tem celo našli tržno nišo. Ponujajo storitve starejšim, kot na primer pomoč v gospodinjstvu, spremstvo v trgovino in podobno. V naši vasi blizu Vrhnike, kjer so bile hiše včasih polne otrok in vnukov, se je letos

---

⁵ Od leta 2009 do leta 2012 je število čakajočih naraslo za skoraj 500 (Skupnost socialnih zavodov Slovenije 2012).

prvič znašla na oglasni deski ponudba, v kateri mlado dekle nudi ugodno pomoč starejšim na domu, ki živijo sami. Ker si tako pomoč za zdaj lahko privoščijo le redki, kot ugotavljam na podlagi pogovorov s starostniki v naši vasi, so še vedno glavni igralci na tem področju brezplačni domači obiskovalci ter prostovoljci.

Oblike pomoči ostarelim se med državami razlikujejo. V nordijskih državah je skrb za otroke in starejše v veliki meri preložena na javno pomoč. Nasprotje temu pa so države južne Evrope, kjer družinski člani sami nudijo večino pomoči na svojem domu. V mediteranskih državah večinoma starši pomagajo pri varstvu svojih vnukov. V državah zahodne Evrope se je razvila posebna oblika pomoči, kjer tretja generacija finančno podpira otroke in vnuke, ti pa jim v zameno nudijo svoj čas in pomoč (Blome in drugi 2009, 9–10).

Če se obrnemo na nekoliko bolj pozitivno stran, pa naraščanje števila starejših pomeni, da ima vedno več prebivalstva še vedno živeče babice in dedke, ki pomagajo tako ali drugače, tudi finančno. Po podatkih ZDUS-a⁶ kar 30 % starejše populacije zagotavlja stanovanja za mlajše generacije. Poleg tega kar 42 % starejših denarno pomaga mlajši generaciji, indirekten ekonomski prispevek pa je tudi varovanje otrok. Vedno več je upokojenih staršev, ki lahko vzamejo v varstvo otroke ter tako prihranijo mladim družinam stroške za vrtec ali privatno varstvo. Starejši ljudje se z vidika mlajše generacije kljub temu velikokrat jemljejo kot breme zaradi pokojninskega sistema in pomoči, ki jo potrebujejo (Amarena v Krže 2008).

2.4 Medgeneracijsko sožitje, sodelovanje, solidarnost, sobivanje

Do te točke smo že kar nekajkrat uporabili pojme, povezane z medgeneracijskim področjem, kar pomeni, da smo jih na grobo že spoznali in uporabili v kontekstu. Sožitje, sodelovanje, solidarnost in sobivanje se velikokrat uporabljajo in mešajo med seboj. Vsi pa označujejo edinstveno situacijo, ki se zgodi med generacijami. Zato bom v nadaljevanju osvetlila vsak pojem posebej in jih nekoliko primerjala.

2.4.1 Generacija

Če se hočemo pogovarjati o medgeneracijskem sožitju in podobnih rečeh, moramo najprej opredeliti pojem generacije. Beseda generacija je nastala iz latinske besede *generatio* (rojstvo, ustvarjanje, družina, človeštvo). Latinska beseda *genus* in grška beseda *genos* (obe pomenita:

---

⁶ Zveza društev upokojencev Slovenije.

rod, izvor, pleme) sta nastali iz indoevropskega korena *gen* (ustvariti), iz katerega se je razvilo mnogo izpeljank: *genius*, *genij*, *generalni*, *geni*, *geneza*, *genealogija* (izvor, razvoj rodu) (Anderlič 2009, 9). V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je izraz definiran kot »*ljudje približno iste starosti, ki živijo v istem času in imajo podobne interese ali nazore, rod*«. Od izvirnega pomena besede *generacija* v smislu družine in rodu je v 20. stoletju pojem dobil demografske, geneaološke ter sociološke pomene (Kuljić 2007).

Na splošno lahko celotno populacijo razdelimo na tri generacije: starejšo (nad 65 let), srednjo (od 15 do 65) in mlado (do 15 let) (Stanovnik 1995, 5). Beseda generacija tako pomeni starostno skupino znotraj družbe. Se pa močno razlikuje določitev meja teh starostnih skupin tako med posameznimi avtorji kot med različnimi državami. Pri opredelitvi, kam kdo spada, je včasih lahko bolj kot starost pomembna tudi zrelost in to, kakšne naloge opravljamo v družbi ter kakšen je naš socialni status. Brajša (1993) recimo pravi, da se mora človek roditi štirikrat, da bi postal človek. Prvo rojstvo je biološko (telesno), drugo cerebralno (možgansko), tretje je personalno (osebno) in četrto socialno (družbeno). Na osnovi zrelostnih »dosežkov« tako človek prestopa v naslednje generacije. Zrelost pa je zelo težko določiti na podlagi kronoloških let, saj nekateri dosežejo zrelost mnogo prej kot drugi. Zato je lažje razvrstiti posameznike v naslednje generacije glede na socialni status (Brečko 1998): mlada generacija (do zaposlitve); srednja generacija (zaposleni odrasli); starejša generacija (upokojenci); *prastarši*.

Vsa ta obdobja (izobraževanje, zrelost in starost) predstavljajo celoto našega življenja. V vsakem imamo drugačne potrebe, načrte, pričakovanja in igramo drugačne vloge v družbi.

2.4.2 Sobivanje

Najbolj splošen oziroma najširši pojem znotraj medgeneracijske skupnosti je medgeneracijsko sobivanje. Označuje zgolj geografsko bližino dveh generacij, kjer so lahko odnosi sodelovanja, odnosi prijateljstva ali pa sovraštvo in nestrpnost. Pomeni »živeti zraven«, skupno bivanje, skupno življenje (SSKJ 1998), in če gremo še nekoliko v ekstrem, niti ni nujno, da kakšni odnosi med posamezniki, ki sobivajo, sploh obstajajo. Lahko rečemo, da sobivamo tudi z domačimi živalmi in s predmeti v našem stanovanju.

2.4.3 Sožitje

Sobivanju sledi pojem sožitje, ki sobivanje še malce bolj definira. Po slovarju slovenskega knjižnega jezika pomeni beseda sòžitje po eni strani tako kot sobivanje skupno življenje, skupno bivanje po drugi strani pa poudari skladne medsebojne odnose. Zanimiva je tudi biološka razsežnost pojma, kjer sožitje pomeni, da dva organizma živita skupaj v skupnosti, ki je za oba koristna (SSKJ 1998). Ključna za sožitje je torej pozitivnost, skladnost in koristnost za vse vpletene. O sožitju govorimo, ko dva posameznika ali pa dve generaciji živita skupaj oziroma dovolj blizu in je takšna skupnost za obe strani koristna ter ju bogati.

Prednosti medgeneracijskega sožitja

Medgeneracijski odnosi:

- ponujajo možnost, da se vsi vpleteni učijo novih izkušenj,
- dajo otroku in odraslemu smisel,
- omilijo strahove, ki jih ima lahko otrok do starejših,
- pomagajo otrokom razumeti staranje in ga tako kasneje tudi sami lažje sprejmejo,
- krepijo starejše ljudi in jim dajejo energijo,
- zmanjšujejo možnost depresije pri starejših,
- zmanjšujejo osamljenost,
- zmanjšujejo praznino otrokom, ki nimajo starih staršev,
- pomagajo ohranjati družinske zgodbe in celotno zgodovino (Spencer in drugi 2007, 2).

Ovire medgeneracijskega sožitja

- V preteklosti so družine živele bolj skupaj ali pa celo pod isto streho. Danes se zdi, da smo kot posamezniki bolj samozadostni in živimo čim bolj narazen, vsak zase.
- Socialno oviro predstavlja družba, ki povečuje mladost in daje občutek, da je starost nekaj, česar se moramo bati in kar moramo preprečiti (Spencer v Končan 2010, 20).
- Neustrezen pokojninski sistem, kjer srednja (delovno aktivna) generacija skrbi tako za otroke kot za starejše. Pokojninska blagajna se prazni, nesoglasja med generacijami pa se zaradi tega večajo (Blome v Končan 2010, 20).
- Naraščanje prestrukturiranih družin zaradi večjega števila ločitev. Take družine predstavljajo prekinitve medgeneracijskih vezi in breme medgeneracijskemu sožitju (Lowenstin v Končan 2010, 21).

Za doseganje večjega sožitja si je treba prizadevati za čim več medgeneracijske solidarnosti in sodelovanja ter s tem izmenjave izkušenj. Pomembno mesto v zbliževanju generacij zavzema vmesna generacija, ki se ji v tej temi pogosto namenja premalo pozornosti (Ramovš v Terčič 2006, 19).

2.4.4 Solidarnost

Solidarnost pomeni podpiranje, odobravanje ravnanja ali mnenja nekoga drugega ter pripravljenost za medsebojno pomoč, sodelovanje. Po SSKJ (1998) beseda označuje tudi zavest skupnosti, medsebojne povezanosti posameznikov zlasti v družbenem življenju. Nekateri pravijo, da je stabilnost, razvoj in obstoj vsake družbe odvisen od medgeneracijske solidarnosti. In verjetno so prav zato že v vseh evropskih državah prepoznali pomembnost družinskih članov kot najpomembnejšega vira pomoči starejšim in tudi drugim, ki potrebujejo pomoč. Za razliko od sobivanja in sožitja tu v medgeneracijske odnose vstopa še nudenje materialne, čustvene ali pa finančne pomoči.

2.4.5 Sodelovanje

Za razliko od sožitja (skupno življenje v slogi in miru) in solidarnosti (medsebojna pomoč) pomeni sodelovanje⁷ med generacijami aktivno in enakovredno delo z namenom doseganja istih ciljev. Generacije tako preko sodelovanja pri opravilih, projektih, nalogah ustvarjajo trdne in vredne vezi ter poznanstva, ki koristijo vsem vpletenim. Zato je zelo pomembno, da se že danes potrudimo pri ustvarjanju okoliščin, kjer se generacije lahko srečujejo kot enakovredni akterji. Evropski projekti, ki namensko spodbujajo vpletenost več generacij, so v zadnjih letih sprodcirali kar precej primerov dobrih praks sodelovanja generacij.

---

⁷ *Sodelovati: 1. biti dejavno povezan zaradi skupne dejavnosti; 2. skupaj z drugimi biti udeležen pri kakem delu; 3. spremljati kako dogajanje z mislimi, dejanji (SSKJ 1998).*

3 Evropska unija in medgeneracijsko sodelovanje

Glavni namen tega poglavja je odgovoriti na vprašanje, kako je medgeneracijsko sodelovanje umeščeno v prostor Evropske unije. Potrudila se bom predstaviti vse dokumente, v katerih se je omenjalo medgeneracijske odnose in solidarnost. Preko analize dokumentov bom pripeljala zgodbo do leta 2012, ki ga je Evropa v celoti posvetila prav medgeneracijskim odnosom. Vmes bom predstavila tudi povezavo medgeneracijskega sodelovanja in socialne politike kot ključne politike za urejanje medgeneracijskega področja.

Sodobna gospodarstva danes temeljijo na znanju, ne več na surovinah in fizičnem delu. Teži se k ustvarjanju novih delovnih mest, ki jih potrebuje vedno bolj dinamična, na znanju temelječa družba, če želi EU ostati konkurenčna novim, hitro rastočim gospodarstvom. Nujne so naložbe v izobraževanje in znanost ter v zaposlovalno politiko, ki se bo znala odzvati na hitre demografske spremembe in se spopasti s svetovno gospodarsko krizo. Države članice EU pri tem povezujejo skupni cilji in politike, ki se tudi pri reševanju medgeneracijskega problema medsebojno dopolnjujejo (Europa.eu 2011).

3.1 Zgodovinski pregled medgeneracijskega sodelovanja v mednarodni dokumentaciji

Na aktualne demografske spremembe se danes aktivno odzivajo Združeni narodi, Svetovna zdravstvena organizacija, Evropska unija, OECD, vlade posameznih držav, vladne in nevladne organizacije, gospodarstvo, znanost itd. V nadaljevanju predstavljam, kako se je začelo in kateri so bili prvi dokumenti (tudi izven Evropske unije), ki omenjajo medgeneracijsko sodelovanje.

Organizacija Združenih narodov (OZN)

Ena od prvih omemb medgeneracijskega se je zgodila v Združenih narodih. Že leta 1995 so namreč omenjali, da bi potrebovali družbo, kjer bi *»različne generacije investirale ena v drugo v luči dveh principov, vzajemnosti in pravičnosti«*. Leta 1999 so razglasili Mednarodno leto starejših oseb 1999. Ena od štirih prioritet leta so bili multigeneracijski odnosi. Želeli so si družbo, prijazno vsem starostim, ki naj bi bila strukturirana tako, da bi načrti in politike *»spodbujali vse generacije da prispevajo svoj potencial za dobrobit vseh generacij«* (Gasior in drugi 2010).

Leta 2002 so v Madridu na drugem Svetovnem zboru o staranju podpisali politično deklaracijo »Madridski mednarodni načrt glede staranja« (MIPAA), ki se v 16. členu sklicuje na medgeneracijsko solidarnost (MIPAA v Gasior in drugi 2010): »Prepoznavamo potrebo po krepitvi solidarnosti med generacijami in medgeneracijskimi partnerstvi, upoštevajoč specifične potrebe obeh, starejših in mlajših, in po spodbujanju vzajemnih odnosov med generacijami.« V istem dokumentu je zapisan tudi cilj, da naj bi vse obstoječe politike zagotavljal spodbujanje medgeneracijske solidarnosti in s tem družbeno kohezijo (Issue 5 v MIPAA v Gasior in drugi 2010). Za Evropo je ta dokument postal pomemben s podpisom »Regionalne izvedbene strategije⁸ MIPAA v UNECE⁹ regiji« leta 2002 v Berlinu. Leta 2007 (5. obletnica MIPAA in RIS) so še enkrat potrdili svoje obveze in cilje ter sprejeli še ministrsko deklaracijo »Družba za vse starosti: izzivi in priložnosti«. Družba za vse starosti naj bi tako bila rezultat vsega medgeneracijskega truda (Gasior in drugi 2010).

Evropska unija (EU)

Evropski odziv na medgeneracijske potrebe je sicer prišel kasneje kot pri OZN, a je zagotovil precejšnje rezultate. Izrazita referenca za nadaljnje delo na tem področju je bila Zelena knjiga »Soočenje z demografskimi spremembami: nova solidarnost med generacijami« (Zelena knjiga 2005), ki je bila izdana 16. marca 2005. Vsa druga dogovarjanja, zlasti tista, ki so se nanašala na demografsko tranzicijo in njen vpliv, so zelo jasno poudarjala ogromen pomen medgeneracijske solidarnosti in socialne povezanosti (Gasior in drugi 2010).

Komisija je v sporočilih »Demografska prihodnost Evrope – kako spremeniti izziv v priložnost« (Sporočilo komisije 2006) z dne 12. oktobra 2006, »Spodbujati solidarnost med generacijami« (Sporočilo komisije 2007) z dne 10. maja 2007 in »Obvladovanje vpliva staranja prebivalstva v EU (Poročilo o staranju 2009)« z dne 29. aprila 2009 (Sporočilo komisije 2009) predstavila svoja stališča o demografskih izzivih, s katerimi se sooča Unija, in priložnosti za njihovo obvladovanje (Sklep št. 940/2011/EU Evropskega parlamenta in Sveta, 6).

---

⁸ RIS – Regional implementation strategy.

⁹ UNECE regija zajema 56 držav: države Evrope ter države severne Amerike (Kanada, ZDA), centralne Azije (Kazahstan, Kirgistan, Tadžikistan, Turkmenistan in Uzbekistan) ter zahodne Azije (Izrael).

Svet in predstavniki vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, so 22. februarja 2007 sprejeli resolucijo o »možnostih in izzivih, ki jih prinašajo demografske spremembe v Evropi: prispevek starejših h gospodarskemu in družbenemu razvoju«, ki je poudarila potrebo tako po več priložnostih za aktivno udeležbo starejših ljudi, tudi preko prostovoljnega dela, in poudarila nove gospodarske priložnosti (»srebrno gospodarstvo«), nastale zaradi večjega povpraševanja s strani starejših ljudi po nekaterih vrstah blaga in storitev ter po pomembnosti pozitivne javne podobe starejših (Sklep št. 940/2011/EU Evropskega parlamenta in Sveta, 6).

Konferenca na Brdu 2008

Sledila je predsedniška EU konferenca na Brdu, ki je pod okriljem Evropske komisije potekala od 28. do 29. aprila 2008. Njen naslov je bil »Medgeneracijska solidarnost za kohezivne in trajnostne družbe«.¹⁰ Evropska komisija je takrat postavila načelo medgeneracijske solidarnosti v center Evropskega socialnega modela. Cilj konference je bil vzpostaviti nov pristop k oblikovanju evropskih politik – tak, ki bi zagotavljal medgeneracijsko solidarnost. Tekom dogodka so 29. april razglasili za Evropski dan medgeneracijske solidarnosti in sodelovanja, kar je pomemben korak za Evropo. Vsako leto se tako namreč po vsej Evropi poudarja pomen medgeneracijskega sodelovanja za pravičnejšo in trajnejšo družbo (Gasiar in drugi 2010).

Lizbona 2010

Referenca v Lizbonski pogodbi je pomembna za promocijo solidarnosti kot izrecnega cilja. V členu 3.3 Pogodbe o EU je medgeneracijska solidarnost omenjena kot eden ključnih ciljev EU za dobrobit vseh evropskih državljanov: »EU se bo borila proti socialni izključenosti in diskriminaciji in bo promovirala pravičnost in zaščito, enakopravnost med moškimi in ženskami ter solidarnost med generacijami in zaščito pravic otrok.« Deloma je omenjeni člen tudi razlog za odločitev Evropske komisije, da bo leto 2012 leto medgeneracijske solidarnosti v smislu urejanja politik, ki se morajo prilagoditi potrebam starajoče se družbe. Glavni kazalec uspešnosti politik Evropske komisije naj bi bila primerjava z analizo Flash Eurobarometra, ki jo je opravil Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti aprila 2009 (na prvi evropski dan medgeneracijske solidarnosti in sodelovanja) (Gasiar in drugi 2010, 6).

---

¹⁰ Več o zaključkih konference slovenskega predsedstva 2008 v brošuri »Medgeneracijska solidarnost za družbe sožitja in socialne povezanosti«, ki je dostopna na spletni strani MDDSZ.

Konferenca o aktivnem in zdravem staranju 2010

29. aprila 2010 se je v okviru španskega predsedovanja zgodila evropska Konferenca o aktivnem in zdravem staranju pod okriljem Programa evropske skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost (PROGRESS 2007–2013). Konferenco so otvorili s predavanjem »Medgeneracijsko sodelovanje: politični izzivi in socialni odzivi« (Gasior in drugi 2010).

Tabela 3.1: Pregled EU dokumentov povezanih z medgeneracijskim sodelovanjem in solidarnostjo¹¹

Datum	Naslov	Vrsta dokumenta
16. 3. 2005	Zelena knjiga »Soočenje z demografskimi spremembami: nova solidarnost med generacijami« (Zelena knjiga 2005)	Poročilo EU
12. 10. 2006	Demografska prihodnost Evrope – kako spremeniti izziv v priložnost (Sporočilo komisije 2006)	Sporočilo komisije
22. 2. 2007	Resolucija o »možnostih in izzivih, ki jih prinašajo demografske spremembe v Evropi: prispevek starejših h gospodarskemu in družbenemu razvoju« (Svet EU 2007)	Resolucija Sveta EU
10. 5. 2007	Spodbujati solidarnost med generacijami (Sporočilo komisije 2007)	Sporočilo komisije
2. 7. 2008	Prenovljena socialna agenda: možnosti, dostopnost in solidarnosti v Evropi 21. Stoletja (Prenovljena socialna agenda 2008)	Poročilo komisije
29. 4. 2009	Obvladovanje vpliva staranja prebivalstva v EU (Sporočilo komisije 2009)	Poročilo o staranju 2009 – EK
30. 11. 2009	Sklepi o »zdravem in dostojnem staranju« (Svet EU 2009)	Sklep Sveta EU
30. 3. 2010	Pogodba o EU (člen 3.3) (Prečiščena različica pogodbe o Evropski uniji)	Pogodba EU (prečiščeno besedilo)

¹¹ Povzeto iz različnih virov: Sklep št. 940/2011/EU Evropskega parlamenta in Sveta, Gasior in drugi 2010, Eurlex 2012.

7. 6. 2010	Sklepi o aktivnem staranju (Svet EU 2010)	Sklepi Sveta EU
11. 11. 2010	Demografski izzivi in medgeneracijska solidarnost (Evropski parlament 2010)	Resolucija EP

3.2 EU socialna politika in medgeneracijsko sodelovanje

Hitre družbene in socialne spremembe so ustvarile številne nove potrebe. Kako se spoprijeti z njimi? Kakšen naj bo evropski socialni model? V evropski starajoči se družbi te spremembe vplivajo na vse generacije, zato moramo ponovno razmisliti o medgeneracijski solidarnosti in sodelovanju, pri čemer bodo poglavitni nosilec tako socialne politike kot tudi družbene iniciative (Sedmak in drugi 2008).

Dejstvo je, da se danes nobena nacionalna politika v Evropi ne more izogniti primerjavi ali pa sklicevanju na Evropsko unijo. Razlog je v veliki meri tudi to, da se je skupnemu reševanju ekonomskih problemov pridružilo še skupno urejanje socialnih problemov, kar pa pomeni, da se EU direktive dotaknejo že skoraj vseh področij človeškega življenja v državah članicah. Država mora biti tako analizirana kot del večnivojskega političnega sistema (Marks in drugi 1996). Potemtakem so tudi EU socialne politike vedno bolj vpletene v nacionalne programe in politike. Vpliv evropske socialne agende seže do slehernega posameznika in vpliva na življenje vsakega evropskega državljana.

Z medgeneracijskim področjem se torej izmed vseh evropskih politik v največji meri ukvarja evropska socialna politika, opredeljena v 136. členu Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (Prečiščena različica pogodbe o Evropski uniji), kjer so navedeni njeni naslednji **cilji oziroma prioriteta področja**:

- promocija zaposlovanja,
- izboljševanje življenjskih in delovnih razmer,
- primerna raven socialne zaščite,
- dialog med socialnimi partnerji,
- razvoj človeških virov za zagotovitev visoke in trajne stopnje zaposljivosti ter
- ukrepi proti izključevanju.

S pojmom medgeneracijskega prostovoljstva se v največji meri ukvarjata dva generalna direktorata oziroma službe znotraj socialne politike: izobraževanje in kultura (EAC) ter zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje (EMPL) (Evropska komisija 2011b).

Socialne politike so tiste, ki najlažje zagotovijo družbo sožitja in socialne povezanosti, najboljše preko vzpostavitve učinkovite medgeneracijske solidarnosti. Prav pri socialnih politikah mora Evropa narediti ključne posodobitve zaradi demografskih sprememb. Temelj za posodobitve naj bi bil dokument Evropske komisije iz leta 2008 – Prenovljena socialna agenda za Evropo 21. stoletja (Sedmak in drugi 2008).

Prihodnji odnosi med generacijami bodo v veliki meri odvisni od politik, posvečenim mladim ljudem, družinam in starejšim ljudem. Raziskave zadnjih 15 let dosledno opozarjajo na odločilni vpliv socialnih in ekonomskih politik na medgeneracijsko izmenjavo tako v družbi kot tudi v družini (Sedmak in drugi 2008).

3.3 Evropski dan in Evropsko leto medgeneracijske solidarnosti

29. april – Evropski dan medgeneracijske solidarnosti

Tekom evropske konference ministrov 2008 na Brdu (Slovenija) so 29. april razglasili za Evropski dan medgeneracijske solidarnosti in sodelovanja. Od takrat naprej se tako vsako leto po vsej Evropi poudarja pomen medgeneracijskega sodelovanja in solidarnosti za pravičnejšo in trajnejšo družbo (Gasior in drugi 2010).

Odločitev za evropsko leto aktivnega staranja 2012 in proces sprejemanja odločitve

Evropski parlament in Svet EU sta septembra 2011 na predlog Evropske komisije sprejela sklep, da razglasijo leto 2012 za Evropsko leto aktivnega staranja in solidarnosti med generacijami. To Evropsko leto (2012) bi moralo graditi na izročilu evropskega leta boja proti revščini in socialni izključenosti (2010) in evropskega leta prostovoljnih dejavnosti za spodbujanje aktivnega državljanstva (2011), zaradi česar bi bilo treba spodbujati sinergije med tema evropskima letoma in evropskim letom aktivnega staranja in solidarnosti med generacijami (2012). Evropsko leto 2012 predstavlja del mozaika kontinuiranih aktivnosti, s katerimi želijo EU in države članice spodbujati **uresničenje starosti prijazne Evrope na**

temeljnih vizije družbe vseh starosti. S tem letom se spodbuja vitalnost in dostojanstvo za vse generacije (Sklep št. 940/2011/EU Evropskega parlamenta in Sveta, 6–8).

Vključitev medgeneracijskega vidika v naslov Evropskega leta 2012 pomeni za Slovenijo svojevrstno priznanje. Predlog, da bo Evropsko leto 2012 posvečeno ne samo aktivnemu staranju, ampak tudi medgeneracijski solidarnosti, je namreč eden od zaključkov mednarodne konference »Medgeneracijska solidarnost za družbe solidarnosti in socialne povezanosti«, ki jo je organizirala Slovenija v času svojega predsedovanja Svetu EU v aprilu leta 2008.

Ciljno skupino Evropskega leta 2012 predstavljajo starejše generacije, zaradi omogočanja medgeneracijskega sožitja in ciljev programa pa je poudarek tudi na vseh drugih generacijah. Poseben poudarek velja starejšim nad 65 let in upokojenim, starejšim zaposlenim, dolgotrajno bolnim in invalidnim, pa tudi mladim v procesu vzgoje in izobraževanja (Evropa.eu 2012).

4 Medgeneracijsko prostovoljstvo

Medgeneracijskost in z njo povezane pojme smo dobro spoznali v drugem poglavju diplomskega dela. V tem poglavju pa bomo s pojmom medgeneracijsko povezali še pojem »prostovoljstvo«.

Beseda prostovoljstvo je sodobna strokovna sorodnica besede prostovoljnost. Prostovoljno je tisto, kar je svobodno izbrano, kar ni prisiljeno in ne nujno v utečenem vsakdanjem življenju in sožitju. Prostovoljstvo je več kot prostovoljnost. Izraz prostovoljno obsega tudi plačano, službeno in domače družinsko delo, saj današnji človek tudi vse te oblike dela izbira svobodno in prostovoljno. Prostovoljsko delo je poseben strokoven izraz za tisto delo, ki sodi v opredelitev sodobnega prostovoljstva. Vsako prostovoljsko delo je tudi prostovoljno, še zdaleč pa ni vsako prostovoljno delo tudi prostovoljsko (Inštitut AT 2012).

Po podatkih Kolarič in Rakar (v Boljka 2011, 189) so v civilnodružbenih organizacijah v letu 2004 prostovoljci opravili 64.693 ur dela, kar je ekvivalent 7.125 polno zaposlenih delavcev. Avtorji (Rakar in drugi 2010 v Boljka 2011, 189) poročajo o porastu obsega prostovoljne dejavnosti tudi skozi anketne podatke, saj za obdobje zadnjih petih let večina organizacij (60,7 %) odgovarja, da se je število prostovoljcev povečalo. To kaže na velik doprinos prostovoljcev v civilno družbo. Na podlagi podatkov o velikem porastu števila prostovoljcev pa lahko sklepamo, da so se le-ti razporedili po vseh področjih, torej se je zagotovo povečalo tudi število prostovoljcev, vpletenih v medgeneracijske dejavnosti.

S pomočjo analize primarnih in sekundarnih virov ter interpretacije vsega prebranega bom v tem poglavju skušala ugotoviti, kako prostovoljstvo vpliva na kakovost in količino medgeneracijskih dejavnosti. Na koncu poglavja bom preverila prvo hipotezo, če so nevladne organizacije in njihovi prostovoljci res ključni akterji na tem področju.

4.1 Različni vidiki prostovoljstva

Prostovoljstvo je vsekakor družbeni pojav, ki ga obravnavamo iz vidika različnih ved. V nadaljevanju bom predstavila nekaj različnih pogledov oziroma vidikov prostovoljstva, saj bo to pomagalo pri razumevanju, zakaj do njega sploh pride in kakšne različne dodane vrednosti ima prostovoljstvo v naših medgeneracijskih odnosih.

4.1.1 Sociološke raziskave prostovoljstva – Teorija socialnega kapitala

Pojem socialnega kapitala se nanaša na institucije, odnose in norme, ki oblikujejo kvantiteto in kvaliteto družbenih interakcij znotraj družbe. Vedno več je dokazov, da je družbena povezanost ključna za vzpostavitev konkurenčne družbe, ki bo tudi ekonomsko uspešna (The World Bank: What is Social Capital 2010). Field enostavno razloži; več ljudi poznaš in bolj si z njimi enak v pogledih na svet, večjo zalogo socialnega kapitala premoreš (Field 2003, 1). Za razliko od človeškega in fizičnega kapitala, ki sta po navadi zasebni dobrini, pa je socialni kapital javna dobrina, ki jo ustvarjajo in od nje pridobivajo pozitivne donose ne le tisti, ki se trudijo, da nastane, temveč vsi, ki so znotraj strukture (Coleman v Field 2003, 4). Socialni kapital označuje odnose, ki temeljijo na recipročnosti in zaupanju. Oboje je zelo potrebno še posebej v medgeneracijskih in prostovoljskih odnosih. Le z občutkom vzajemnosti in zaupanja se lahko odprejo vrata med posamezniki in institucijami na eni strani ter prostovoljci in drugimi socialnimi pomočmi na drugi strani.

Prostovoljsko delo – individualno ali skupinsko – omogoča celotni družbi, torej prav vsem generacijam:

- vzdrževanje in krepitev človeških vrednot, kot so skupnost, skrb za druge, služenje;
- da posamezniki lahko uveljavijo svoje pravice in dolžnosti kot člani skupnosti, pri čemer se vse življenje učijo in rastejo ter tako v polnosti uresničujejo svoje človeške zmožnosti;
- spletnje vezi onkraj razlik, ki nas trgajo vsaksebi, tako da lahko živimo v zdravih, stabilnih skupnostih in s skupnim delom ustvarjamo nove rešitve, se spopadamo z nalogami in oblikujemo našo skupno usodo (povzeto po Dennis 2001 v Zevnik 2008).

Medgeneracijska komponenta prostovoljstva vse zgoraj naštetu še intenzificira in doda posebno noto krepitvi socialnega kapitala in medčloveškim odnosom znotraj družbe. Tako delo združuje ljudi – prostovoljce in tudi tiste, ki so deležniki njihovega dela. Prav tako tudi krepi in bogati obe strani, tistega, ki pomoč prejema, in tistega, ki jo daje (Frkač 1996, 335–6). Ramovš (2001, 314–321) pravi, da je skrivnost dobrega prostovoljstva uravnotežena dvocentričnost motivacije iz samopomoči in iz solidarnosti.

Odlika prostovoljcev v medgeneracijskih dejavnostih je tudi dejstvo, da prostovoljci veliko bolj požrtvovalno izvajajo dejavnosti organizacij. Zaradi predanosti volonterjev delu, ki ga

opravljajo, so te organizacije sposobne kakovostneje zadovoljiti potrebe uporabnikov (Kolarič 2003, 38), se pravi tako starejših kot mlajših. Kolarič (2003) dodaja še to, da imajo prostovoljske organizacije in prostovoljci sami veliko vrednost še zaradi vrednot, ki so vtakane v te organizacije in posameznike. Med temi vrednotami sta še posebej pomembni vrednoti solidarnosti in altruizma (Kolarič 2003, 38).

Nekoliko bolj andragoški preroški pogled na medgeneracijsko prostovoljstvo je izpostavila Anica Mikuš Kos na vseslovenskem kongresu prostovoljcev. Pravi, da bo v tretjem tisočletju za preživetje družbe nujno povezovanje ljudi v dobrem, medsebojna pomoč, krepitev medčloveških odnosov in prijateljstvo ter prenos dobrih starih običajev na mlajše rodove. Brez tega bo čas in potrošništvo povozilo človeštvo do meje, ko se ne bo dalo več nazaj. Pomoč sočloveka je ena najmočnejših protiuteži nesreči, nepravičnosti in zlu, ki so še v človeškem rodu (Mikuš Kos 1996, 25).

4.1.2 Psihološki vidiki prostovoljstva

Prostovoljno delo je po eni strani tudi psihološka akcija, katere namen je nudenje pomoči posameznikom ali skupinam, ki so z vidika duševnega zdravja kakor koli ogroženi ali pa bi lahko bili (Žorga 1991, 8). Prostovoljstvo je tako lahko pomembno tudi kot **preventivna dejavnost**. Medgeneracijsko prostovoljstvo na primer marsikateremu ostarelemu človeku preganja osamljenost in prinaša veselje v vsakdanjik. Tudi mladim prinaša zadovoljstvo, ko izkoristijo svoj prosti čas v koristne namene in se ne predajajo brezdelju in lenobi. Prostovoljstvo daje možnost učenja, osebne rasti, pomoči drugim in možnost druženja, medsebojnega razumevanja, pomoči, možnost pripadanja socialni skupini itd. Filantropija oz. človekoljubje je definirana kot ljubezen do ljudi in pripravljenost jim pomagati (SSKJ 1998, 215).

Abraham Maslow je predstavil model zadovoljevanja človekovih potreb. Za nazoren prikaz je uporabil petstopenjsko piramido potreb, pri čemer morajo biti najprej potešene primarne, da lahko zadovoljimo višje potrebe. Potrebe, ki jih je identificiral so: fiziološke (žeja, lahkota, toplota), povezane z varnostjo, socialne (prijateljstvo, pripadnost), potrebo po ugledu (samospoštovanje, identiteta) in potreba po samoaktualizaciji (razvoj človekove osebnosti in sposobnosti). Po njegovi teoriji prostovoljstvo pomeni zadovoljevanje najvišje ravni človekovih potreb – potrebo po samoaktualizaciji (Ochman, Jordan 1997, 9). Ljudje se odločijo za prostovoljstvo torej tudi zato, ker si želijo notranjih osebnih – psiholoških koristi

in zadovoljitve potreb, da dobijo priložnost, da povezujejo in primerjajo lastne ideale z dejanskostjo. V takem delu posamezniki lahko doživijo tako samopotrditve pa tudi zglede, ki jih ni več mogoče dobiti niti v družini niti v institucijah, specializiranih za doseganje določenih ciljev (Stritih 2000, 21).

Naslednji psihološki vidik prostovoljstva, ki pride še posebej do izraza v medgeneracijskih odnosih, je po mojem mnenju zgled, ki ga v prejšnjem odstavku omenja Stritih. Zgled pozitivnega in marljivega prostovoljca lahko močno vpliva na vzgojo mladega človeka in osebno rast ljudi v bližini. »Dobro delovanje človeka« ter »delovanje za dobro sočloveka« je nekaj, kar se danes, kot sama ugotavljam in sklepam, lahko naučimo le preko zgledov soljudi in ne iz knjig.

4.1.3 Ekonomski pogled na prostovoljstvo

Thomas B. Murphy (1993, 8) filantropijo opredeljuje kot prostovoljno redistribucijo dobrin. Drug izraz, ki je v splošni rabi in ki ga prav tako omenja Murphy, je dobrodelnost. Prva ekonomska asociacija na prostovoljstvo je gotovo prav to – dobrodelnost in solidarnost. Zastojna pomoč, in to ne samo pri materialnih stvareh in podobnih dobrinah, temveč tudi pri storitvah in preprosto z darovanjem lastnega časa. Pomoč revnim in solidarnost prostovoljcev do tistih, ki si ne morejo privoščiti dragih storitev in materialnih dobrin, je v današnjem času ključno za preživetje družbe, saj pomaga pri bolj pravičnem razporejanju dobrin in tudi boljših medčloveških odnosih. Prostovoljstvo je namreč odnos dajanja in prejemanja in je tudi v tem kontekstu nagrajujoč za obe smeri.

Naslednji pomemben ekonomski vidik prostovoljstva je pridobivanje izkušenj za zaposlitev preko različnih prostovoljskih (neplačanih) del. Še posebej mladi v današnjem času vedno večje brezposelnosti težje pridejo do praktičnih delovnih izkušenj znotraj zaposlitvene sfere. Zato svoj prosti čas do prve zaposlitve mnogi zapolnijo z aktivnim prostovoljstvom, ki jih obogati s pomembnimi izkušnjami tako za delo kot za življenje. V Evropi je vzporedno z naraščanjem prostovoljstva mladih postalo popularno *beleženje* izkušenj, znanj in kompetenc, pridobljenih s prostovoljnim delom, in uveljavljanje teh izkušenj kot referenc pri iskanju zaposlitve oz. plačanega dela (E-Nefiks 2012).

Ekonomija in prostovoljstvo se povezujeta tudi znotraj precej modernega pojma »korporativno prostovoljstvo«. Izraz »korporativno prostovoljstvo« se na slovenskih tleh še

udomačuje, medtem ko je drugje po Evropi že precej v zagonu. Izraz označuje prostovoljstvo v podjetjih, kjer zaposleni delavci namenijo del svojega delovnega časa za dobro skupnosti, v kateri živijo, pomoči posameznikom ali pa nevladnim organizacijam (Virtualni prostowwwoljec.si 2011). S takim prostovoljstvom se denar in storitve v družbi bolj enakomerno razporejajo – bogata podjetja zastoj pomagajo revnejšim nevladnim organizacijam in posameznikom.

V številnih evropskih državah je vloga javnega sektorja pri dolgotrajni negi in pomoči na domu **v veliki meri že nadomeščena z zasebnimi storitvami ter s prostovoljno pomočjo**; Danska je izjema, saj na občinski ravni močno prevladuje javno zagotavljanje pomoči (Walker in drugi 1993 v Salvage 1995, 56). Skleпам, da se s tem prihrani ogromno denarja, hkrati pa se razvijajo tudi intenzivnejši in bolj »zdravilni« medgeneracijski odnosi, ki jih je težko ovrednotiti v denarju.

Helmut K. Anheier (2005) prostovoljstvo uvršča v terciarni sektor gospodarstva, skupaj z neprofitnimi organizacijami in javno upravo. Kot je že v definiciji prostovoljstva razvidno, je prostovoljsko delo »zastojnsko delo« posameznikov, organizacij oz. podjetij. Kljub temu, da se pri tem delu ne obrača veliko denarja, vseeno prostovoljstvo pomeni pomemben prispevek h gospodarskemu razvoju. Blaž Kavčič (2011) je ob zaključku Evropskega leta prostovoljstva 2011 temu rekel »neviden ekonomski učinek«.

4.2 Medgeneracijsko prostovoljstvo

Verjetno nikoli ne bo povsem jasno, zakaj se nekateri odločajo za prostovoljsko, brezplačno delo (kljub pomanjkanju denarja, na primer) in zakaj drugi ne. Kakor koli že, danes je znano dejstvo, da število prostovoljcev občutno narašča po vseh evropskih državah in v naslednjih nekaj odstavkih s pomočjo študije Thomasa Wolfa (Wolf 1999) izpostavljam nekaj razlogov. Ob tem bom še posebej poskusila izpostaviti medgeneracijski vidik prostovoljstva.

Eden od razlogov, zakaj se ljudje odločajo za medgeneracijsko prostovoljstvo, je zagotovo **občutek samozadovoljstva**. Mnogim prostovoljcem pomoč starejšim prinaša osebno zadovoljstvo, s tem razvijajo tudi pozitivno lastno podobo. Ko pomagaš premagati osamljenost ostarelega človeka ali pa ko prenašaš izkušnje na mlajše, se počutiš koristnega, zaželenega, spoštovanega. Naslednji razlog, ki ga v svoji knjigi izpostavlja Wolf, je

altruizem (Wolf 1999). Mnogi verjamejo, da pomoč drugim pomeni pomemben potreben del dovršenega življenja. Temu impulzu altruizma nekateri pravijo tudi praobčutek, saj ga lahko posameznik pridobi le preko večgeneracijske družinske tradicije, vzgoje, religioznega prepričanja. Medgeneracijski prenos je ključen za razumevanje tega občutka, saj se ga ne moremo naučiti – nekako ga pač imamo v genih ali pa ne. Kot tretji razlog omenja **druženje/srečevanje ljudi**. Ramovš (2003) recimo pravi, da je za duševno in fizično zdravje nujno potrebno druženje z ljudmi različnih generacij. Z vsako generacijo bi se morali družiti po eno uro na teden. Drugi vidik je tudi širjenje kroga znancev in bolj aktivno ter družabno življenje. **Ustvarjanje/vzdrževanje organizacij** je naslednji razlog. Nekateri premožni podjetniki prostovoljno pomagajo mlajšim pri ustvarjanju nepridobitnih organizacij in dejavnosti za dobrobit družbe. Pa tudi znotraj istega podjetja/organizacije je pomemben enakovreden stik starejših in mlajših sodelavcev, ki se učijo tradicije in novosti en od drugega. **Razvijanje profesionalnih korakov** – prostovoljsko delo širi krog znancev in omogoča stik s pomembnimi člani lokalnih skupnosti in političnimi veljaki. Nekateri te stike pozneje uporabijo pri svojih profesionalnih poteh. V nadaljevanju Wolf (199) izpostavlja **napredovanje v organizaciji**. Prostovoljsko delo omogoča, da se mladi spoznavajo z različnimi načini dela in osvajajo pomembna znanja v svojem »prostem času«. To jim lahko pomaga pri poklicni karieri. **Pridobivanje izkušenj in znanja** – predvsem za mlade je danes pomembno, da se učijo od starejših. Še posebej tistega znanja, ki ga pogosto težko zapišemo v knjige. Govorimo o vrednotah, obnašanju, človečnosti, prijaznosti. Starejši pa bi brez mladih težko shajali v tem žuborečem svetu informacijskih tehnoloških inovacij. Razlog, da se nekdo odloči postati prostovoljec, je tudi lažji **vstop v želeno nepridobitno organizacijo**; mlad prostovoljec se lahko v organizaciji zaposli in v njej deluje do upokojitve, po njej pa spet kot prostovoljec. Kot zadnji razlog, ki ga navaja Wolf (1999), pa je lahko tudi **socialni pomen**. Zgodi se, da je nepridobitna organizacija povezana s pomembnim prestižem, ki njenim prostovoljcem daje določen socialni status – prostovoljci se tako počutijo pomembne in socialno zaželene (Wolf T. 1999, 96–99).

4.2.1 Zakaj medgeneracijsko prostovoljstvo

Skozi svoje udejstvovanje pri medgeneracijskih aktivnostih ter mreženje z različnimi medgeneracijskimi akterji (tako nevladnimi organizacijami kot posamezniki) sem ugotovila, da je bilo včasih dovolj medgeneracijskega sodelovanja in druženja že samo znotraj družin. Tako imenovano »naravno medgeneracijsko sodelovanje« se je v družinah zgodilo samo od sebe, saj drugače pač ni šlo. V eni hiši je poleg staršev živel še vsaj en otrok, po možnosti še s

svojo lastno družino, in avtomatično so se tri generacije znašle v situaciji, ko so skupaj delale za iste cilje, se ob večerih družile in pogovarjale. Lahko bi rekla, da so bile te medgeneracijske izkušnje neizbežne in neprostovoljne.

Za mlajše generacije današnjega časa ter za moderno razvijajočo se družbo pa je, kot lahko opazujemo okoli sebe, bolj značilno, da mladi odhajajo stran od staršev in si ustvarjajo svoje družine čim dlje od ostalih članov sorodstva, z namenom, da izkažejo svojo samostojnost in da jim »nihče ne soli pameti«. Generacije so postale vedno bolj izolirane ena od druge. Stari starši živijo večinoma sami v prevelikih hišah, mlade družinice odhajajo v majhna mestna stanovanja, starši so do večera v službi, otroci preživijo večino dneva med vrstniki v šoli in popoldanskem varstvu. Stiki med generacijami v družini se zgodijo ob koncu tedna za nekaj ur. Večinoma gre za prazne pogovore in »instant pomoči« v gospodinjstvu, ki človeka ne obogatijo (v medgeneracijskem smislu) v dovoljšni meri. Človek pa, kot pravi Ramovš (2003), rabi »polna« medgeneracijska srečanja z osebnimi pogovori o življenju in čustvih ter realne vsakodnevne medgeneracijske izkušnje, kot so med drugim tudi prepiri in nerazumevanja. Brez tega je naše duševno in socialno zdravje na večji preizkušnji kot sicer.

Znotraj študijske skupine pri projektu medgeneracijsko sodelovanje smo prostovoljci (mladi in stari) ugotavljali, da so se družine močno razselile. Starši in otroci ne živijo več tako blizu (geografsko), tudi različen način življenja jih oddaljuje med seboj v medsebojnem razumevanju. Zato so na pomoč osamljenim starim ljudem, prezaposleni srednji generaciji in izoliranim otrokom priskočile prostovoljne aktivnosti. Le-te sama imenujem »umetne, toda pristne in koristne« medgeneracijske izkušnje. Delujejo na principu »dam in vzamem« ko imam čas, ko si to želim oz. ko to potrebujem. Stiki niso obvezni in neizbežni, temveč se zdi, kot bi si jih nekako kupili oziroma prodali. Toliko kolikor rabimo in toliko kolikor želimo. Če nimamo časa ali pa nismo pri volji, se pač ne bomo prostovoljno udeleževali. Če si mladih ne želimo okoli sebe, prostovoljcem pač ne bomo odprli vrat.

Iz premnogih pogovorov na lastnih medgeneracijskih delavnicah in aktivnostih sem se naučila, da mnogi mladi vstopajo v odnose s starejšimi ravno preko različnih nevladnih organizacij in jim na ta način na primer priskočijo na pomoč pri vsakodnevnih aktivnostih. V domovih za ostarele jim pripravljajo programe, jih obiskujejo, se z njimi pogovarjajo in igrajo družabne igre. Pri tem poslušajo zgodbe in primerjajo današnji in njihov čas. Naučijo se starih

pregovorov in se na cestah ne ustrašijo človeka s sivimi lasmi. Srednja generacija je pri prostovoljnih aktivnostih nekako najmanj vpletena, večinoma predstavlja zgolj most med staro in mlado generacijo, preostali čas pa je tako ali tako v službi. Redki imajo možnost korporativnega prostovoljstva ali pa se udeležujejo v različnih mentorskih programih prenosa znanja in izkušenj na mlajše. Starejši upokojenci nadomeščajo pomanjkanje družinskih odnosov s prostovoljnimi dejavnostmi, na primer na tečajih kuhanja, klekljanja, pletenja in drugih zanimivih obrti. Mestni upokojenci se nemalokrat ponudijo tudi za inštruiranje mladih ali pa se povežejo z vrstni in pomagajo pri ustvarjanju kakšne priložnostne popestritve programa. Če imajo doma prostor, se lahko dogovorijo tudi za prostovoljno varstvo sosedovih otrok.

In tako se je začelo dogajati v družbi, vzporedno z odraščanjem naše generacije – ki ji nekateri pravijo Y generacija. Vedno več domačih družinskih odnosov si ostareli nadomestijo s pomočjo prostovoljcev, ki so v bližini in ki so pripravljeni dati svoj čas. Ugotavljam, da se poslužujemo lažjih – prostovoljnih – oblik medgeneracijskega sodelovanja in sobivanja, saj je to manj naporno in manj stresno, včasih tudi čustveno lažje.

4.3 Evropski programi, ki sofinancirajo medgeneracijsko prostovoljstvo

Boljši zaposlitveni kadri, prenos znanja, solidarnostne politike, vseživljenjsko učenje za boljši socialni dialog, razvoj človeških virov, socialna povezanost, enake možnosti za vse ... z vsem tem se povezuje področje medgeneracijskega prostovoljstva (Europa.eu 2011). Področje, ki je nekje vmes med brezposelnostjo in zaposlitvijo pri mladih, področje, ki se vedno bolj širi med zgodnjimi upokojenci, področje, ki ga vedno bolj ceni tudi srednja zaposlena generacija in podjetja, ki se ob profitu trudijo tudi za splošen človeški in družbeni razvoj.

Prostovoljstvo je zastojno, a kljub temu oziroma prav zato nujno potrebuje finančne subvencije – tu na zelo učinkovit način vstopa v zgodbo Evropska unija. Z vstopom v EU leta 2004 je Slovenija postala njena polnopravna članica, s čimer so se ji odprle možnosti pridobivanja nepovratnih sredstev iz skladov in programov EU (Bučar 2007, 39).

Pomagajo tudi socialni načrti oz. agende, ki si jih na vsake štiri leta za določena področja zastavlja Evropa in preko katerih se poskuša dosežati zastavljene cilje v programih in strategijah. Te agende namreč vplivajo tudi na razpored sredstev v določenem obdobju. V

načrtu socialne politike za obdobje 2006–2010¹² se je EU na primer trudila za čim večjo vključenost Lizbonske strategije za rast gospodarstva in števila zaposlitev in v tej smeri so se odpirali tudi razpisi (Eurofound 2012). Načrt 2006–2010 je odgovarjal na evropske cilje po solidarnosti in blaginji preko osnovnih prioritet: zaposlovanje, dejavnosti, ki so povezane z revščino, in promocija enakih možnosti za vse. Že tekom dejavnosti, ki so izhajale iz tega načrta, se je pokazala potreba po ponovni vzpostavitvi medgeneracijskega sodelovanja in solidarnosti oziroma po povečanju le-tega. Ugotovilo se je, da so se z naraščanjem starega prebivalstva povečale težave z brezposelnostjo mladih ter posledično z revščino in neenakimi možnostmi za vse v družbi. Rešitev naj bi bila medgeneracijska uskladitev želja, potreb in zmožnosti na trgu dela ter tudi na splošno v družbi in družinah.

Aktivnemu staranju je med drugim namenjenih tudi nekaj skladov, programov in akcijskih načrtov Unije, kot so Evropski socialni sklad,¹³ Evropski sklad za regionalni razvoj,¹⁴ program Progress,¹⁵ program vseživljenjskega učenja,¹⁶ in predvsem program Grundtvig, program Zdravje,¹⁷ posebni programi o IKT ter o družbeno-ekonomskih in humanističnih vedah v sedmem okvirnem programu za raziskave in razvoj,¹⁸ akcijski načrt »Prijetno staranje v informacijski družbi«, skupni program za pomoč okolice pri samostojnem življenju,¹⁹

---

¹² Social policy agenda 2006–2010 under Lisbon treaty.

¹³ Uredba (ES) št. 1081/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o Evropskem socialnem skladu (UL L 210, 31. 7. 2006, 12).

¹⁴ Uredba (ES) št. 1080/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o Evropskem skladu za regionalni razvoj (UL L 210, 31. 7. 2006, 1).

¹⁵ Sklep št. 1672/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. oktobra 2006 o uvedbi programa Skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost – Progress (UL L 315, 15. 11. 2006, 1).

¹⁶ Sklep št. 1720/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. novembra 2006 o uvedbi akcijskega programa na področju vseživljenjskega učenja (UL L 327, 24. 11. 2006, 45).

¹⁷ Sklep št. 1350/2007/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2007 o uvedbi drugega programa ukrepov Skupnosti na področju zdravja (2008–2013) (UL L 301, 20. 11. 2007, 3).

¹⁸ Sklep št. 1982/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o Sedmem okvirnem programu Evropske skupnosti za raziskave, tehnološki razvoj in predstavitvene dejavnosti (2007–2013) (UL L 412, 30. 12. 2006, 1).

¹⁹ Odločba št. 742/2008/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. julija 2008 o sodelovanju Skupnosti v programu za raziskave in razvoj, namenjenemu izboljšanju kakovosti življenja starejših z uporabo novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT), ki ga je sprejelo več držav članic (UL L 201, 30. 7. 2008, 49).

okvirni program za konkurenčnost in inovacije²⁰ s pilotnimi projekti razporejanja o IKT za prijetno staranje, pripravljalni ukrep o socialnem turizmu Calypso ter akcijski načrt za mobilnost v mestih (Sklep št. 940/2011/EU Evropskega parlamenta in Sveta, 8).

V nadaljevanju bom na kratko predstavila nekatere od zgoraj naštetih skladov pomoči, ki so najbolj značilni za financiranje medgeneracijske solidarnosti v sklopu evropskega proračuna za obdobje od 2007 do 2013 (AGE platform 2011, 33).

4.3.1 Evropski strukturni in kohezijski skladi

Ustanovljeni so bili med drugim tudi z namenom promocije razvoja gospodarske in socialne kohezije ter zmanjševanja regionalnih razlik (Single European Act, člen 130a).²¹ Strukturni skladi predstavljajo osnovo finančne podpore za razvoj različnih regij znotraj Evropske unije. Načela strukturne politike so: koncentracija sredstev na regije, ki jih najbolj potrebujejo; programiranje oz. večstopenjski proces organiziranja; partnerstvo; dodatnosti oz. dopolnjevanja z nacionalnimi aktivnostmi; subsidiarnost oz. izvajanje na najnižji možni ravni ter hkrati tudi prenos odgovornosti; učinkovitosti vrednotenja učinkov; načelo sorazmernosti in načela enakopravnosti in nediskriminacije (Bučar in drugi 2007).

Poznamo tri različne sklade, in sicer **kohezijski sklad** (okolje, promet – za zmanjševanje ekonomskih razlik med članicami) ter dva strukturna sklada: **evropski socialni sklad** ter **evropski sklad za regionalni razvoj**.

Evropski socialni sklad je namenjen socialnim področjem, kjer se pogovarjamo tudi o medgeneracijskem prostovoljstvu (EU skladi 2011). Ustanovljen je bil leta 1960 in je s tem najstarejši sklad EU (Bučar in drugi 2007). Socialni sklad financira predvsem »mehke« pristope, kot na primer razvoj človeškega kapitala ter promocijo partnerstev, združevanja in vključevanja generacij. Iz tega sklada se financirajo tudi krepitev sposobnosti tako mladih kot starejših, razni izobraževalni programi, izboljšanje javnih storitev za stare in mlade. Uporablja

---

²⁰ Sklep št. 1639/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. oktobra 2006 o ustanovitvi Okvirnega programa za konkurenčnost in inovativnost (2007–2013) (UL L 310, 9. 11. 2006, 15).

²¹ SEA – Člen 130a: ARTICLE 130a: »In order to promote its overall harmonious development, the Community shall develop and pursue its actions leading to the strengthening of its economic and social cohesion. In particular the Community shall aim at reducing disparities between the various regions and the backwardness of the least-favoured regions.«

se tudi za odpravo spolne in starostne diskriminacije na delovnih mestih (AGE platform 2011, 35).

Evropski sklad za regionalni razvoj je sicer bolj usmerjen v tehnično pomoč ter gradnjo infrastruktur (ceste, hiše), toda skozi podprogram »Interreg IV« (izmenjave, izobraževanja) se v zadnjem obdobju trudi tudi pri zadevah, povezanih z demografskimi spremembami – kako izboljšati infrastrukturo za starejše in razna sodelovanja med različnimi državami in regijami na medgeneracijskem področju. Tu je še program izmenjav in izobraževanja znotraj tega sklada »URBACT II«, ki bi lahko financiral razvoj starosti prijazne politike v mestih (AGE platform 2011, 36).

Kohezijski sklad je finančni instrument, ki od leta 1994 dalje državam članicam pomaga zmanjševati ekonomska in socialna neskladja in stabilizirati gospodarstvo. Deluje v pomoč razvoju na vsestranski ravni, tako da povezuje regije in države ter hkrati krepi kohezijo in solidarnost znotraj EU (Bučar in drugi, 2007).

V Sloveniji črpanje strukturnih skladov koordinira Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR), ki je organ upravljanja za strukturne sklade in kohezijski sklad. Slovenija evropska sredstva usmerja predvsem v dejavnosti, ki bodo pospešile družbeno ekonomski razvoj in prispevale k zmanjšanju regionalnih razlik. Tako se izvajajo tudi različni projekti, ki krepijo področje medgeneracijskega prostovoljstva, kot na primer Hiša Sadeži družbe (Slovenska filantropija), Medgeneracijsko sodelovanje v mladinskih organizacijah (skavti in taborniki), Poveži generacije (Inštitut za osebnostno rast) ipd.

4.3.2 Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP)²²

Ta sklad je edini finančni vir za pomoč podeželju. V obdobju 2007–2013 zasleduje tri cilje, od katerih se eden povezuje tudi s področjem medgeneracijskega sodelovanja: izboljšanje kvalitete življenja in raznolikost gospodarstva na podeželju. Financira prenos znanja pri agrikulturnih opravilih, izboljšanje možnosti za zaposlitev mladih na podeželju, izboljšanje infrastrukture za ostarele na podeželju ter izboljšanje storitev za stare in osamljene – tudi s pomočjo prostovoljstva (AGE platform 2011, 38).

---

²² European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD).

4.3.3 Evropska sredstva za raziskave, inovacije in informacijske ter komunikacijske tehnologije

Bistvo tega področja financiranja je ustvarjanje koordinacije raziskovanj na evropski ravni z namenom preprečitve podvojevanj, združevanja ekspertiz in dvigovanja konkurenčnosti Evrope na globalni ravni. Področje podpira vrsta razvojnih programov, kot na primer: Sedmi okvirni program za raziskave in tehnološki razvoj,²³ Okvirni program za konkurenčnost in inovacije,²⁴ Program podpore iz okolja za samostojno življenje²⁵ ter Evropski svet za raziskave.²⁶ Omenjeni programi si prizadevajo, da bi bila Evropa, kot že rečeno, konkurenčna in imela odgovore na izzive v času globalnega ter na znanju temelječega gospodarstva. S temi sredstvi se financira širok krog prejemnikov, od privatnikov, javnih organizacij do individualnih raziskovalcev. Vse inovacije in raziskave, ki se potegujejo za sredstva, morajo imeti evropsko dodano vrednost. Financira se tudi združevanje in izmenjava znanj med raziskovalci. Glede medgeneracijskih raziskav bi se tu lahko našel denar za optimizacije v zdravstvu, transportu ter pri preseganju demografskih sprememb. Projekti spodbujajo inovacije pri podaljševanju profesionalnega delovnega življenja starejših (prenos znanja na mlajše), kar izboljšuje evropsko gospodarstvo ter tudi kvaliteto življenja posameznikov (AGE platform 2011, 39).

4.3.4 Evropski programi za izobraževanje in kulturo

4.3.4.1 Mladi v akciji

Najpomembnejši za področje medgeneracijskega sodelovanja je program Mladi v akciji. Program Mladi v akciji spodbuja k aktivnemu evropskemu in odgovornemu državljanstvu od pubertete do odraslosti (od 13 do 30 let). Financira izmenjave, mladinske iniciative in demokratične mladinske projekte. Znotraj programa deluje tudi Evropska prostovoljska služba (EVS),²⁷ ki se med drugim ukvarja z medgeneracijsko solidarnostjo preko različnih področij – od ohranjanja kulturne dediščine, športa, socialnega varstva do okoljskih in razvojnih sodelovanj (European commission 2010, 12–15). Lokalni akterji lahko zaprosijo za

---

²³ The Seventh Framework Programme for Research and Technological Development.

²⁴ Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP).

²⁵ The Ambient Assisted Living (AAL) Joint programme.

²⁶ European Research Council (ERC).

²⁷ European Voluntary Service.

sredstva iz tega programa za medgeneracijske projekte izmenjave, spoštovanja in solidarnosti (AGE platform 2011, 42).

4.3.4.2 Program vseživljenjskega učenja (2007–2013)

Evropska komisija vodi s pomočjo Generalnega direktorata za izobraževanje in kulturo program za vseživljenjsko učenje. Proračun programa za obdobje 2007–2013 je 7 milijard evrov. S tem programom Komisija financira raznolike aktivnosti, kot so na primer izmenjave, študijski obiski in mreženja. Vključujejo se lahko posamezni študenti, učenja željni ljudje in seveda tudi učitelji, trenerji ter vsi povezani z izobraževanjem in usposabljanjem (Evropska komisija 2011a).

Program spodbuja medgeneracijske projekte, kot so na primer učenje računalništva – prenos izkušenj in znanja od mladih na starejše ter učenje preko medgeneracijskih skupin in mreženja (AGE platform 2011, 41).

Program je razdeljen na naslednje podprograme:

- Comenius: za šolarje;
- Leonardo da Vinci: za poklicno izobraževanje in boljše zaposlovanje tudi prek meja;
- Erasmus: za višjo izobrazbo znotraj Evrope;
- Grundtvig: za izobraževanje starejših;
- Programi za učenje jezikov, komunikacije, informacije, razširjanje rezultatov;
- Jean Monnet – za učitelje (učenje evropske integracije);
- Erasmus Mundus: za svetovno mobilnost študentov;
- Program sodelovanja z industrializiranimi državami;
- Tempus: modernizacija študija v sosednjih državah;
- Kultura: izmenjave, povezane z umetnostjo;
- MEDIA: spodbujanje evropske produkcije filmov;
- Marie Curie actions: spodbujanje in priložnosti za raziskovalce (Evropska komisija 2011b).

Grundtvig financira programe nevladnih organizacij za izobraževanje starejših, da bi izboljšal razvoj posameznika in njegovo zaposljivost kljub starosti. Program je postal zelo popularen ob povečanju števila starejših v družbi (demografske spremembe). Spodbuja medgeneracijsko mentorstvo in podjetništvo. En od njegovih podprogramov je tudi Prostovoljstvo za starejše,

ki spodbuja aktivno starost in zastojnsko pomoč mladih v družbi. Hkrati preko prostovoljstva družba črpa modrost in zgodovinsko znanje starejših posameznikov, kar jo krepi in izboljšuje (AGE platform 2011, 41).

4.3.4.3 *Evropa za državljane*²⁸

Projekti nimajo samo pomena na nacionalni ravni, ampak morajo biti rezultati pomembni tudi na evropski ravni. Ta program financira raziskovanje »evropske identitete« in poskuša izboljševati medsebojno razumevanje ter izmenjave preko državnih meja. Spodbuja študije, izmenjave med posamezniki, med evropskimi mesti, medgeneracijski dialog, politike za izboljšanje demografskih izzivov in dogodke za tovrstne namene (AGE platform 2011, 42).

4.3.5 Ostali evropski skladi in programi

4.3.5.1 *PROGRESS*

PROGRESS je EU program za zaposlovanje in socialno solidarnost. Njegov cilj je okrepiti prizadevanja držav za boljše službe, promocija socialne vključenosti in zaščite ter boj proti diskriminaciji. Financira evropske študije, zbiranje podatkov in raziskovalna opazovanja ter spodbuja mreženja nevladnih organizacij (kot je na primer AGE platforma) (AGE platforma 2011, 43).

4.3.5.2 *Evropska mreža za medgeneracijsko učenje – European Network for Intergenerational Learning (ENIL)*

Leta 2010 se je razvila nova Evropska mreža za medgeneracijsko učenje, ki nosi kratko ime ENIL. Sofinancirana je s strani programa Evropske komisije za vseživljenjsko učenje. Njen glavni cilj je spodbujanje novih idej in razvoja na področju medgeneracijskega prenosa znanja in učenja. Prostovoljcem, izvajalcem, odločevalcem, organizacijam in posameznikom v Evropi ponuja podlago in usmeritve za tekoče izmenjave strokovnega znanja in izkušenj, dobrih praks, novic, raziskav in razvoja znotraj omenjenega področja. V triletnem projektu sodeluje 20 držav, med njimi je tudi Slovenija (partner Ljudska univerza Celje) (European Network Intergenerational Learning).

---

²⁸ Europe for Citizens programme.

V tem poglavju smo torej razdelali pojem prostovoljstva v medgeneracijskem kontekstu in pregledali različne vire financiranja programov in projektov medgeneracijskega prostovoljstva s strani Evropske Unije. S pomočjo zbranih podatkov ter analize in interpretacije virov lahko že sklepamo, da so prostovoljci res eni od ključnih akterjev pri dvigovanju kakovosti medgeneracijskega sobivanja. Z naraščanjem števila prostovoljcev in njihovim požrtvovalnim delom se namreč krepijo prav vsa področja v družbi, še posebej pa tista, ki temeljijo na solidarnosti in pomoči bližnjim – kot je na primer medgeneracijsko področje. Veliko vlogo pri podpiranju prostovoljcev in njihovega dela ter pri povečevanju njihovega števila imajo seveda prav nevladne organizacije. Le-te so večinoma zaradi svoje neprofitne naravnosti ter prostovoljskih vsebin večinoma odvisne od zunanjih sredstev. Kot smo videli v četrtem poglavju, je virov, iz katerih bi lahko tako nevladne organizacije kot tudi posamezniki pridobili sredstva za svoje medgeneracijsko udejstvovanje, kar precej. Res pa je, da so naštetih programi in skladi šele pred kratkim (približno od leta 2009 naprej) začeli medgeneracijsko sodelovanje in medgeneracijsko prostovoljstvo posebej opredeljevati v svojih razpisih ter tem področjem namenjati večjo pozornost. Zato sklepam, da vsaj v Sloveniji koriščenje sredstev iz naštetih in opisanih virov še ni tako poznano in koriščeno kot bi lahko bilo. To bom preverila v naslednjem poglavju, ko se bom osredotočila na primer Slovenije in poskusila iz pregleda že obstoječih ukrepov in medgeneracijskih aktivnosti ter iz opravljenih intervjujev razbrati, v kolikšni meri se evropska sredstva koristijo, kako razpisi in evropske politike vplivajo na naše medgeneracijske prostovoljske aktivnosti ter kako pomembno vlogo lahko v Sloveniji pripišemo prostovoljcem na področju dvigovanja kakovosti medgeneracijskega sobivanja.

5 Primer Slovenije: medgeneracijsko prostovoljstvo

V petem poglavju bom predstavila primer nacionalne politike Slovenije na področju medgeneracijskega prostovoljstva. Predstavila bom dosedanje ukrepe naše vlade, pomembnejše nacionalne dogodke z naslova medgeneracijskega področja ter raziskavo z naslovom »Pogled mladih na medgeneracijsko sodelovanje«. Le-ta je nastala znotraj projekta, ki ga je sofinanciral Evropski socialni sklad, zato se mi zdi zanimiv in konkreten dokaz, kako je evropska politika s svojo podporo doprinesla k razvoju slovenskega medgeneracijskega področja. Predstavila bom tudi svoje sodelovanje na okroglih mizah z naslovom »Medgeneracijsko prostovoljstvo« v letu 2011, ki so potekale v sklopu programa Evropskega leta prostovoljstva 2011. Poleg tega bom opravila še sedem intervjujev s predstavniki nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z medgeneracijskim prostovoljstvom v Sloveniji. To poglavje bo ključno za potrditev ali ovržbo druge in tretje hipoteze. Na primeru Slovenije bom torej preverjala, kakšen vpliv imajo evropske politike na politike držav članic ter ali evropska podpora vpliva na količino medgeneracijskega prostovoljstva v Sloveniji.

5.1 Najpomembnejši ukrepi in aktivnosti vlade RS na področju aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti do sedaj

V okviru različnih resorjev je potekalo in še poteka vse več aktivnosti, ki so povezane z demografskimi spremembami ter posameznimi vidiki aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti. V nadaljevanju navajam nekaj najpomembnejših ukrepov, ki jih povzemam iz poročila Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ 2011).

Leta 1997 je Vlada RS sprejela dokument Program varstva starejših do leta 2005 (MDDSZ 1997), v katerem se je država na področju socialnega varstva soočila z demografskimi spremembami oz. naraščajočim deležem starejšega prebivalstva. S tem programom je bila prekinjena praksa, ko so bili domovi za starejše edina oblika skrbi za starejše, ki ne morejo več sami skrbeti zase. Začelo se je spodbujati storitve, ki omogočajo, da lahko starejši dlje časa ostanejo v svojem domačem okolju, med drugim tudi prostovoljske dejavnosti. Do tedaj so imele to nalogo le javne službe, od 1997 naprej pa se je začelo spodbujati tudi razvoj dopolnilnih programov socialnega varstva, kjer imajo pomembno vlogo nevladne organizacije (MDDSZ 2011).

Leta 2006 je vlada sprejela Strategijo varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva (MDDSZ 2006b). Ta dokument je predstavljal vsebinsko nadaljevanje prvega programa, s tem da so bili poleg področja socialnega varstva vključeni tudi vsi vladni resorji, povezani z demografskimi spremembami. Na podlagi zaveze iz strategije je bil leta 2007 ustanovljen tudi Svet Vlade RS za solidarno sožitje generacij in za kakovostno staranje prebivalstva v Sloveniji,²⁹ ki je skrbel za uresničevanje strategije ter izvajanje usklajene in kontinuirane politike na tem področju. Zdaj je za obravnavo na vladi pripravljen nov dokument s tega področja, in sicer Strategija za kakovostno staranje, solidarnost in sožitje generacij v Sloveniji. Leta 2010 je Vlada RS sprejela tudi Strategijo aktivnega staranja (MDDSZ 2010), ki predstavlja akcijski program, katerega cilj je povečanje stopnje zaposlenosti starejših v starostni skupini od 55 do 64 (MDDSZ 2011).

Na področju pokojninske zakonodaje je bil sprejet nov Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju), vendar je bil na referendumu zavrnjen. Na področju varnosti in zdravja pri delu predpisi določajo, da mora delodajalec posebno skrb nameniti zagotovitvi varnosti in zdravju nosečih delavk, mladih in starejših delavcev ter delavcev z zmanjšano delovno zmožnostjo in v skladu s posebnimi predpisi pri izbiri ukrepov upoštevati posebna tveganja, ki so jim ti delavci izpostavljeni pri delu (MDDSZ 2011).

V okviru družinske politike MDDSZ v okviru vsakoletnega javnega razpisa Programi v podporo družini (MDDSZ 2012) pri vsebinskem sklopu »Družinski centri« med drugim zahteva, da se v okviru dejavnosti, ki jih sofinancira, izvaja tudi vsebina »Programi za ustvarjalno skupno preživljanje prostega časa in medgeneracijsko druženje«. Družinski center je namreč podporna institucija za vse družinske člane ne glede na starost, ki deluje preventivno in izvaja predavanja, pogovore, delo v manjših skupinah, študije primerov, predstavitve literature idr. Je središče druženja različnih generacij, prostor za kakovostno nadgradnjo v krepitvi socialnih vlog posameznika, izmenjavo dobrih praks in pozitivnih izkušenj ter krepitve solidarnosti med generacijami. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in Ministrstvo za zdravje na področju geriatrije in gerontologije že več let sodelujeta z Inštitutom Antona Trstenjaka (MDDSZ 2011).

---

²⁹ Delovno telo znotraj ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

Na področju invalidske politike je Vlada RS sprejela 13. cilj k Akcijskemu programu za invalide za obdobje 2007–2013 (MDDSZ 2006a), katerega namen je predvsem zagotavljanje neodvisnega življenja starejšim in starajočim se invalidom ter omogočanje lažjega dostopanja do fizičnega in vsega grajenega okolja, do vseh informacij, komunikacij, informacijskih ter drugih tehnologij. Predlog zakona o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo je v pripravi že od leta 2004, a še ni sprejet (MDDSZ 2011).

Ministrstvo za zdravje je za zagotavljanje zdravstvene dejavnosti v okviru zdravstvene nege gerontoloških pacientov poenotilo izobraževanje gerontologije na področju srednješolskega strokovnega in visokošolskega izobraževanja ter pripravilo specializacijo za gerontologijo na podiplomskem študijskem programu (MDDSZ 2011).

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, znotraj katerega deluje Direktorat za informacijsko družbo, se aktivno vključuje v Združenje AAL (Ambient Assisted Living – podpora iz okolja za samostojno življenje), ki spodbuja projekte s področja informacijsko-komunikacijskih tehnologij za pomoč starejšim pri njihovem samostojnem življenju. Mobilnost starejših je namreč podlaga za dejavno starost, ki jim omogoča nadaljevati razgibano samostojno življenje in je hkrati neposredno povezana z zdravjem in kakovostjo življenja. Rešitve za podporo okolja za samostojno življenje obsegajo znane izdelke, kot so obeski, ki sprožijo javni alarm, ali opomniki za tablete, pa tudi naprednejše rešitve, npr. pametne življenjske prostore, pametne izdelke ali digitalne informacijske storitve (MDDSZ 2011).

Na področju vzgoje in izobraževanja kurikulum za vrtce (Ministrstvo za šolstvo in šport 1999) vsebuje vrsto ciljev in primerov dejavnosti, ki so dosegljivi le z medgeneracijskim sodelovanjem, kar zagotavlja osnovo za vzgajanje k medsebojni strpnosti in spoštovanju drugačnosti. Posodobljeni so učni načrti za osnovno šolo in gimnazije ter pripravljene katalogi znanj za poklicno izobraževanje, kjer so vključeni tudi cilji za doseganje medgeneracijskega sožitja. V postopku sprejemanja je učni načrt za gimnazije Vzgoja za solidarnost, ki vključuje tudi medgeneracijsko sožitje. Na področju izobraževanja odraslih izvajajo več vrst ukrepov za financiranje in sofinanciranje programov, v katere so umeščene vsebine medgeneracijskega povezovanja, medsebojnega sožitja in razvijanja oblik strpnosti do drugačnosti, kot so:

izvajanje dejavnosti Centrov vseživljenjskega učenja, programi za zviševanje ravni pismenosti (besedilne, matematične in računalniške oziroma digitalne), programi splošnega neformalnega izobraževanja za odrasle (MDDSZ 2011).

5.2 Socialna zaščita v Sloveniji primerljiva z Evropsko

Za programe socialne zaščite je bilo po podatkih Statističnega urada v Sloveniji v letu 2009 (v začetku 2012 zadnji razpoložljivi) namenjenih 8.550 milijonov evrov ali skoraj četrtno bruto domačega proizvoda (BDP). Prav takšno je tudi povprečje v vsej Evropi. Največji del sredstev za socialno zaščito je bil leta 2009 namenjen za področje starost, in sicer skoraj dve petini; za področje bolezni in zdravstveno varstvo je bila namenjena malo manj kot tretjina sredstev. Za področja družina in otroci, smrt hranitelja družine ter invalidnost skupaj je bila namenjena skoraj četrtnina vseh sredstev za socialne prejemke (po okrog 8 % za vsako omenjeno področje). Preostali del sredstev (okrog 5 %) je bil namenjen za brezposelnost, druge oblike socialne izključenosti in nastanitev (SURs 2012).

Tabela 5.1: Izdatki za socialno zaščito in socialne prejemke po področjih, odstotni delež od BDP, Slovenija, 1996–2009.

	%					
	1996	2000	2005	2007	2008	2009
Skupaj za socialno zaščito	23,3	24,1	23,0	21,3	21,5	24,2
...Skupaj za socialne prejemke po področjih	22,8	23,5	22,5	20,8	21,0	23,7
... Bolezen / zdravstveno varstvo	7,0	7,2	7,3	6,7	7,1	7,8
... Invalidnost	1,9	2,1	1,9	1,7	1,6	1,7
... Starost	10,1	10,2	9,5	8,2	8,1	9,2
... Smrt hranitelja družine	0,5	0,5	0,4	1,5	1,6	1,7
... Družina / otroci	1,9	2,2	1,9	1,7	1,8	2,2
... Brezposelnost	1,0	1,0	0,7	0,4	0,4	0,6
... Nastanitev	...	...	0,0	0,0	0,0	0,0
... Druge oblike socialne izključenosti	0,4	0,4	0,6	0,5	0,4	0,5

Vir: SURS (2012).

Vidimo, da se skozi leta odstotek BDP, namenjen področju starosti, niti ni bistveno spreminjal. To bi lahko pomenilo, da je bilo področje dokaj zadovoljivo urejeno in ni bilo tarča večjih kritik in komentarjev. Res pa je, da so se premiki na področju urejanja vprašanj, povezanih s starostjo, začeli verjetno ravno z letom 2009, kjer se podatki v zgornji tabeli končajo. Leto je bilo namreč prelomno zaradi ekonomske krize, začela pa se je tudi evropska zgodba, ki je privedla do Evropskega leta aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti 2012. Tako je bil tudi zadnji Euroflash barometer povezan z medgeneracijsko tematiko narejen pred spremembami leta 2009 (Euroflash barometer 2009). Naslednjega lahko po mojem mnenju pričakujemo po zaključku letošnjega Evropskega leta, torej v začetku 2013.

5.3 Slovenija in Euroflash Barometer 2009

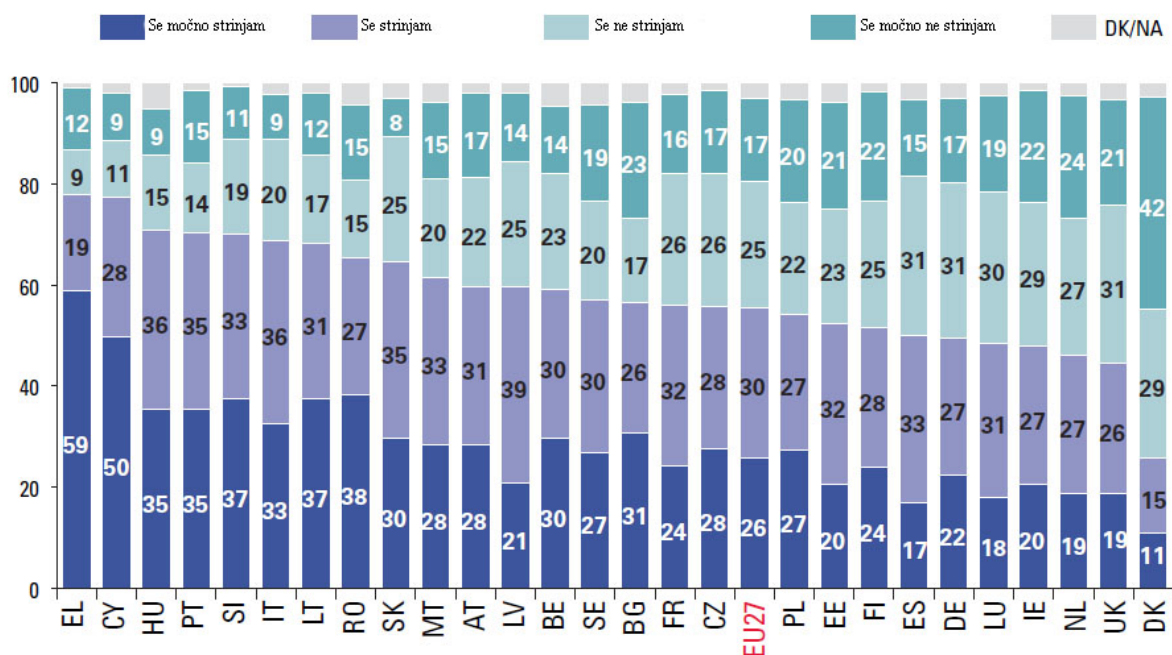
Raziskavo na področju statistike medgeneracijskega prostovoljstva je leta 2009 opravila Evropska komisija. Avtorji analize Euroflash barometra 269 – Intergenerational Solidarity so Katrin Gasior, Asghar Zaidi in Alexandre Sidorenko (Euroflash barometer 2009). V nadaljevanju bom povzela njihove ugotovitve in še posebej izpostavila Slovenijo ter primerjala medgeneracijska stališča znotraj naše države z evropskimi.

Ključni rezultati so pokrivali tri področja, in sicer: a) stališča glede odnosov med mladimi in starimi EU državljani, b) stališča do pokojnin in oskrbe starostnikov in c) stališča glede vloge javnih organov do medgeneracijskih politik (Gasior in drugi 2010, 6).

a) Odnosi stari – mladi

Na splošno rezultati na tem področju kažejo bolj negativno sliko. Več kot 2/3 evropskih državljanov (69 %) meni, da imajo tako starejši kot mlajši težave z medsebojnim strinjanjem in drugačen pogled na družbo. Približno polovica (56 %) se strinja s trditvijo, da dlje kot bodo starejši delali, manj možnosti je za zaposlitev mladih, kar kaže, da je lahko to vzrok konfliktov med generacijami v prihodnosti, saj bo starejših vedno več. Slovenija je v samem vrhu med državami, kjer se tega najbolj bojijo. Kar 70 % Slovencev namreč meni, da starejši ogrožajo zaposlitve mladih, ker delajo dlje kot nekoč. Najmanj se tega bojijo na Danskem (16 %). Vseeno pa velika večina EU državljanov (86 %) starejših nima za breme (Gasior in drugi 2010, 7).

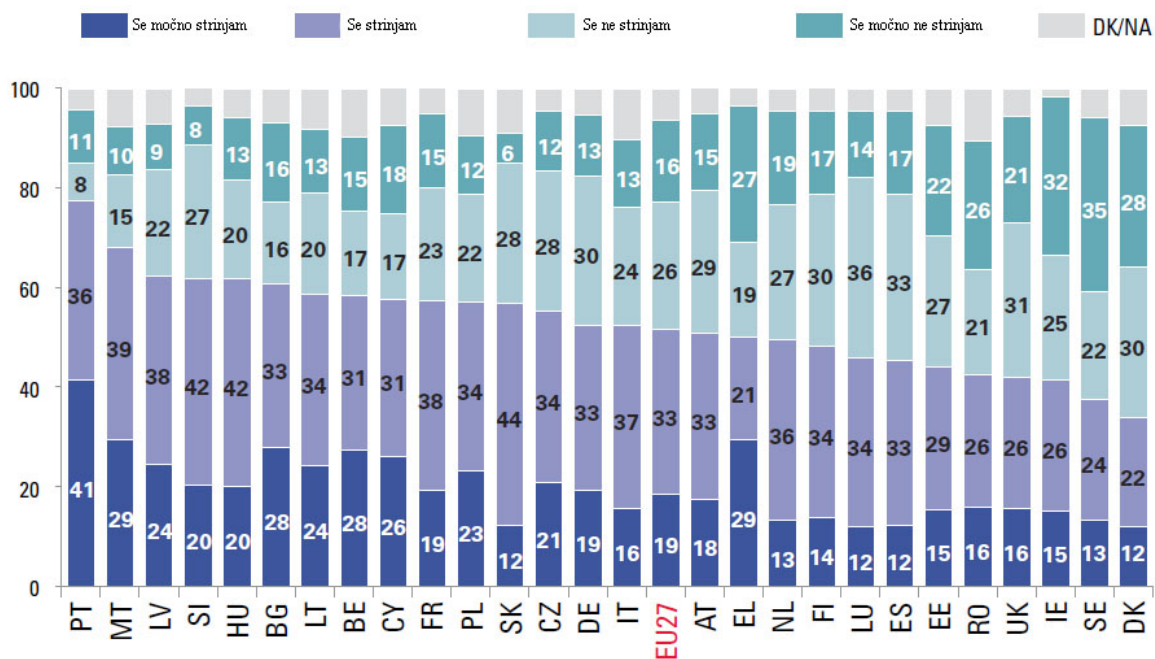
Graf 5.1: Če bodo starejši delali dlje, pomeni, da bo manj služb za mlade

Vir: Euroflash Barometer (2009, 10).

b) Možnosti pokojnin in oskrbe starejših

Graf 5.2: Zaposleni bodo vse manj naklonjeni plačevanju davkov in prispevkov za oskrbo starejših

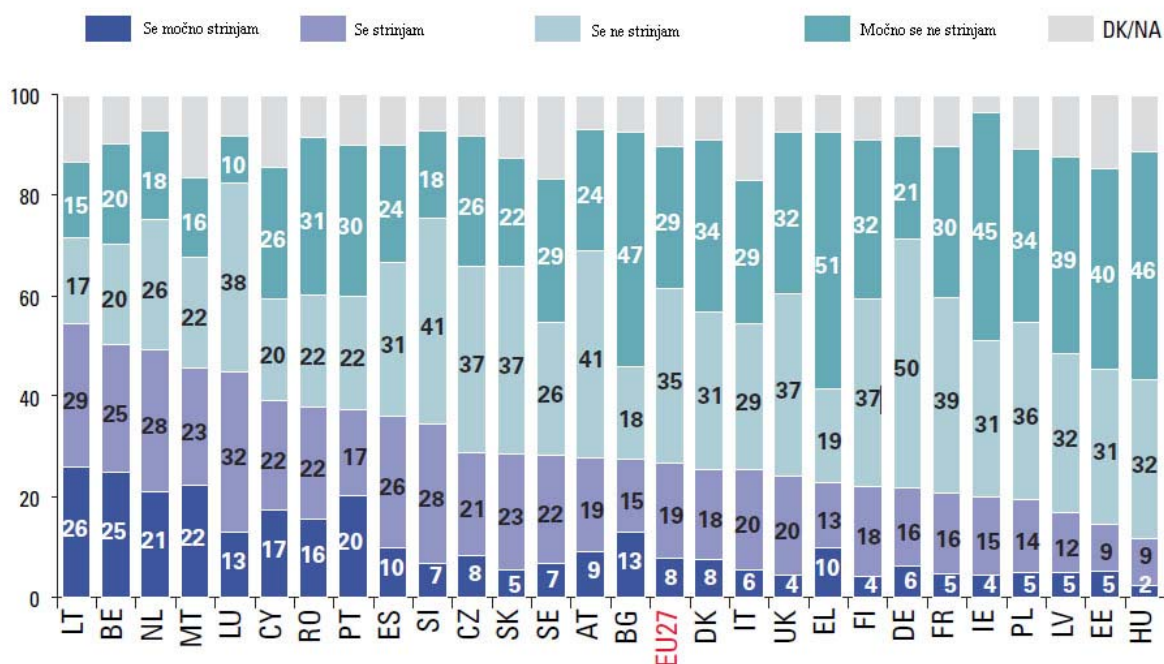
Vir: Euroflash Barometer (2009, 16).

Zanimivo je, da so tu rezultati ravno obratni. Kar 2/3 (66 %) anketirancev iz vseh 27 držav EU se strinja, da bi morale vlade olajšati dostop do dela starejšim, ki si še želijo delati. Glede razporejanja državnega denarja za področja mladih in starih so rezultati deljeni. Zaskrbljujoč pa je podatek, da skoraj polovica (52 %) anketirancev meni, da bodo zaposleni vse manj naklonjeni plačevanju davkov in prispevkov za oskrbo starejših. Slovenci smo tukaj zopet v vrhu (62 %), za Portugalsko, Malto in Litvo. Danska je zopet država, ki se je znašla na repu, saj skoraj 60 % Dancev meni, da temu ne bo tako (Gasior in drugi 2010, 9).

c) Vloga države

Za začetek kar 90 % anketirancev meni, da imajo vlade odločilno vlogo pri spodbujanju medgeneracijskih odnosov in da bi morale tudi šole pomagati promovirati medgeneracijske dejavnosti. Prav toliko jih meni, da bi celo morali obstajati posebni centri za ostarele prostovoljce, kjer bi jim pomagali najti prostovoljne dejavnosti, primerne njihovim zmožnostim. Na splošno pa EU državljani na vlogo njihovih nacionalnih oblasti v primeru promocije boljšega razumevanja med generacijami gledajo precej negativno. Samo 27 % jih namreč meni, da vlade delajo dobro (Gasior in drugi 2010, 10).

Graf 5.3: Vlada uspešno promovira boljše razumevanje med starimi in mladimi

Vir: Euroflash Barometer (2009, 31).

Zanimiv je tudi podatek, da 10 % anketirancev sploh ne ve, kaj počne njihova vlada in ne more odgovoriti, ali dela dobro ali slabo. Samo v Litvi in Belgiji se je zgodilo, da so anketiranci označili delo vlad kot večinoma dobro (nad 50 %). Še posebej kritični so državljani vzhodnoevropskih držav (Madžarska, Poljska, Litva). Kot vidimo na grafu 5.3, smo Slovenci dokaj blizu evropskega povprečja – 35 % nas meni, da vlada na tem področju dela dobro (Gasier in drugi 2010, 10).

Ugotavljam, da je na podlagi zadnje raziskave Euroflash Barometra na medgeneracijskem področju iz leta 2009 Slovenija kar nekoliko skeptična glede premagovanja medgeneracijskih ovir, ki jih prinašajo demografske spremembe v družbi. Mogoče smo v letih 2008 in 2009 ravno zato tako spodbujali Evropo, naj sprejme ukrepe za izboljšanje medgeneracijske solidarnosti, in morda smo zato tudi začeli pridno izkoriščati evropska sredstva ter spodbujati nastajanje novih medgeneracijskih dogodkov in drugih aktivnosti, kot predvidevam v tretji hipotezi.

5.4 Aktualno medgeneracijsko prostovoljstvo v Sloveniji

V Sloveniji se trenutno zaradi velike finančne podpore Evropske unije odvija precej projektov in aktivnosti medgeneracijskega in prostovoljskega značaja. Nekaj jih predstavljam v nadaljevanju.

5.4.1 Raziskava Pogled mladih na medgeneracijsko sodelovanje

Skavti in taborniki smo v letih 2009 in 2012 prejeli evropska sredstva za razvoj medgeneracijskega sodelovanja znotraj mladinskih organizacij. Povezali smo preko 14 društev in organizacij, njihove člane/prostovoljce ozavestili o medgeneracijskem delovanju, vsako leto v teh organizacijah izvedli preko 20 medgeneracijskih in prostovoljskih projektov, ustanovili smo študijski krožek za razvoj medgeneracijskega sodelovanja znotraj mladinske sfere, ter izvedli dve raziskavi. Bili smo prvi, ki smo razdelili medgeneracijsko sodelovanje na notranje in zunanje. V mladinskem delu lahko namreč govorimo o teh dveh dimenzijah medgeneracijskega sodelovanja: o zunanjem medgeneracijskem sodelovanju, ki označuje sodelovanje med različnimi generacijami v vsakdanjem življenju in o notranjem, ki označuje medsebojno sodelovanje različnih generacij mladih (znotraj mladinskih organizacij, med vrstniki...).

V prvi raziskavi smo intervjuvali preko 50 mladinskih menedžerjev in ugotavljali prisotnost medgeneracijskega sodelovanja v organizacijah. V raziskavi nas je zanimala predvsem prisotnost medgeneracijskega sodelovanja z vidika upravljanja mladinskih organizacij. Na podlagi več kot 50 intervjujev z vodilnimi kadri v mladinskih organizacijah spregovorimo o prisotnosti medgeneracijskega sodelovanja na ravni poslanstva, metod in aktivnosti organizacije, o sodelovanju z drugimi organizacijami, zunanji in notranji komunikaciji, prenosu znanja in odgovornosti ter vodenju in upravljanju. Na podlagi rezultatov smo ugotovili, da sta medgeneracijsko sodelovanje in mladinsko delo močno povezana. Vsak mladinski delavec namreč prenaša svoje znanje na mlajše generacije in hkrati lahko tudi aktivno sodeluje s starši ter se povezuje s šolskimi učitelji teh otrok oziroma mlajših generacij. Prepoznali smo različne oblike pojavljanja medgeneracijskega sodelovanja v mladinskih organizacijah³⁰ in argumentirali, da ozaveščanje medgeneracijskega sodelovanja, tako tistega med mladimi samimi kot tudi tistega med mladimi in drugimi generacijami, pripomore k izboljšanju učinkovitosti mladinskih organizacij in kakovosti mladinskega dela (Cepin in drugi 2012).

Nekoliko bolj zanimiva za to diplomsko delo je bila druga raziskava, ki je obravnavala pojem medgeneracijskega sodelovanja na splošno in je v svojih odgovorih zajela vse tri generacije. Zato bom tej raziskavi namenila malce več pozornosti, saj mi bo pomagala pri ugotavljanju, kaj lahko prostovoljci vseh treh generacij nudijo ostalim generacijam – kakšen je njihov pomen – osvetlila pa bo tudi stanje v Sloveniji glede medgeneracijskih stališč.

Cilj druge raziskave je bil priti do spoznanj o medgeneracijskem sodelovanju z vidika mladih. Pri tem smo raziskovali: a) lastnosti mlade, srednje in stare generacije z vidika vseh treh, b) znanja, veščine in lastnosti, ki si jih generacije lahko izmenjajo med seboj, c) pogled na starost z vidika vseh treh generacij ter d) poznavanje in razumevanje medgeneracijskega sodelovanja v širšem okolju (Hamler in drugi 2012).

---

³⁰ Oblike MGS v mladinskih organizacijah: odnos med (odraslim) mladinskim delavcem in (mladim) udeležencem v programu, skupina mladih na dobrodelni prireditvi v domu za ostarele, mlad projektni vodja v projektnem sodelovanju s predstavniki druge (ne mladinske) nevladne organizacije, vodstveni člani mladinske organizacije pišejo prijavo na razpis za javna sredstva, skupina mladih v odnosu do medijev, skupina mladih v odnosu do občinskih ali državnih uradnikov, izvedba delavnice v režiji mladinske organizacije znotraj formalnega šolskega sistema (Cepin in drugi 2012, 4).

Anketo smo izvedli preko svetovnega spleta in v pisni obliki. Zanimivost je v tem, da smo kar polovico odgovorov mladih dobili v pisni obliki. Anketo je rešilo 945 mlade, 139 srednje in 46 predstavnikov tretje generacije. Povprečna starost mlade generacije v anketi je 19 let. Na anketo je odgovorilo 945 mladih med 15. in 30. letom, od tega 58 % žensk in 42 % moških. Povprečna starost anketirancev srednje generacije je bila 44 let. Na anketo je odgovorilo 139 oseb v starosti med 31. in 60 letom, od tega 73 % žensk in 27 % moških. Največ vprašalnikov so izpolnile osebe, stare 31 let. Povprečna starost anketirancev stare generacije je bila 70 let. Na anketo je odgovorilo 46 oseb, starih med 65 in 78 let, od tega 50 % moških in 50 % žensk. Dobra polovica anketirancev mlade in srednje generacije prihaja iz mesta oziroma podeželja, medtem ko večina (72 %) tretje generacije prihaja iz mesta (Hamler in drugi 2012).

Glede lastnosti generacij smo ugotovili, da je vstopna točka mladih do drugih dveh generacij družabnost, lastnost srednje generacije delo, izkušnje in odgovornost ter tretje generacije izkušnost in varčnost. Glede izmenjave smo ugotovili, da mladi lahko nudijo drugim generacijam znanje in družabnost, medtem ko lahko od drugih pričakujejo izkušnje in življenjsko modrost. Srednja generacija lahko nudi znanje in veščine, od mladih lahko prav tako pričakuje znanje ter aktivnost in zagnanost, od starejših pa spet znanje ter pomoč pri stanovanjskih stiskah in varstvu otrok. Tretja generacija lahko nudi drugačen pogled na svet, podporo in pomoč ter spet znanje, pričakuje pa lahko pomoč in pogovor od mladih ter spoštovanje in družbo od srednje generacije (Hamler in drugi 2012).

Največ vprašanih je odgovorilo, da želi preživeti starost v krogu družine v miru, sreči in zdravju – pri vseh je odstotek okoli 26 % (Hamler in drugi 2012), kar ni presenetljivo. To je namreč res lep, če ne že idealen pogled na jesen življenja. Srednja generacija izpostavlja še varnost, pri starejših pa se je v več odgovorih pojavil strah pred nepokretnostjo. Zanimivi so bili odstotki tistih, ki o starosti še ne razmišljajo – kar 19 % mladih, 25 % srednje generacije in celo 11 % starejših od 65 let. Glede poznavanja organiziranih oblik medgeneracijskega sodelovanja jih zelo veliko odgovarja negativno (64 % mladih, 56 % srednje in kar 80 % starejše generacije). Večina od tistih, ki poznajo tovrstne oblike, so mladi, ki so že vključeni v mladinske organizacije, njihovi starši in starejši, do katerih pridejo mladi prostovoljci. Prostovoljstvo je namreč kar petina vprašanih navedla kot najbolj medgeneracijsko dejavnost (Hamler in drugi 2012).

Na podlagi podatkov iz obeh predstavljenih raziskav bi lahko zaključila, da se nevladne organizacije (še posebej mladinske) močno trudijo pri ozaveščanju prostovoljcev glede medgeneracijskih potreb ter pri dvigovanju občutka za razumevanje drugih generacij. Vseeno pa je v Sloveniji potrebno še veliko dela in tudi sredstev, da bi dvignili medgeneracijsko sodelovanje na raven večje prepoznavnosti in pomembnosti za preživetje v družbi. Vidi se, da so s pojmom medgeneracijsko sodelovanje in z aktivnim medgeneracijskim udejstvovanjem povezani večinoma tisti, ki so vključeni v nevladne organizacije, ter da si prav vsaka generacija od tovrstnega sodelovanja lahko obeta obogatitev znanja ter izkušenj in seveda pomoč za boj z vsakdanjimi življenjskimi ovirami.

5.4.2 Okrogla miza na Karavani prostovoljstva v Mestnem muzeju

Ob Evropskem letu prostovoljstva 2011 smo v Sloveniji v času 5-dnevnega obiska t. i. evropske Karavane prostovoljstva v Mestnem muzeju Ljubljana pripravili aktivnosti, ki so ozaveščale, spodbujale in predstavljale prostovoljstvo v Sloveniji. Celoten drugi dan je bil tako posvečen temi medgeneracijskega prostovoljstva in eden od dogodkov je bil tudi okrogla miza na temo »Spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja v okviru prostovoljskih organizacij«, kjer sem sodelovala kot predstavnica Mreže za medgeneracijsko sodelovanje. Poleg so sodelovali še Slovenska filantropija (predstavnica projekta Sadeži družbe), Zveza društev upokojencev Slovenije (Mateja Kožuh Novak) ter Zveza društev za socialno gerontologijo Slovenije (Majda Hrovat).

Sogovorniki smo ugotavljali, da medgeneracijsko prostovoljstvo, sodelovanje, sobivanje živi in se širi, da pa bi zadostili potrebam, ki se znotraj lokalnih skupnosti pojavljajo, bi potrebovali trajnejšo pomoč države in tudi občin. Skupne definicije, kjer bi se strinjali, kaj je medgeneracijsko prostovoljstvo, nismo našli. Ta raznolikost in inovativnost nevladnih organizacij, ki jo prinašajo programi nevladnih organizacij, je pravzaprav bogastvo. Z nastajanjem nove strategije za kakovostno staranje in medgeneracijskega sožitja naj bi bili oblikovani kriteriji, kaj naj medgeneracijsko sodelovanje predstavlja. Po mnenju nevladnih organizacij bi morala strategija nujno vsebovati tudi podporo in spodbudo lokalnih skupnosti za spodbujanje in podpiranje medgeneracijskih projektov na lokalni ravni.³¹

---

³¹ Poročilo po končani Karavani prostovoljstva je dostopno na spletni strani Prostovoljstvo.org.

5.4.3 Okrogla miza na temo medgeneracijskega prostovoljstva na Festivalu nevladnih organizacij

Okrogla miza je potekala septembra 2011 v okviru Festivala nevladnih organizacij »Zakaj sploh spodbujati medgeneracijsko sodelovanje«. O temi smo s pomočjo moderatorke Andreje Žibret, novinarka časnika Delo, razpravljali gostje Bogdan Urbar, vodja projekta Festival za tretje življenjsko obdobje, Nuša Tonjko, prostovoljka leta 2007, Barbara Tehovnik, skavtinja in vodja projektov, ki spodbujajo mlade k medgeneracijskemu sodelovanju, Boris Koprivnikar, predsednik upravnega odbora Skupnosti socialnih zavodov Slovenije, doc. dr. Jana Mali s Fakultete za socialno delo, dr. Srna Mandič s Fakultete za družbene vede, mag. Polona Sketelj, muzejska svetovalka v Slovenskem etnografskem muzeju in Bojan Urek, vodja projekta Poveži generacije, ki je bil tudi organizator okrogle mize.

Bojan Urek je v intervjuju na radiu debato na okrogli mizi povzel takole: »Razprava je tekla o izzivih – političnih, socioloških, ekonomskih, etičnih in moralnih, ki jih prinaša vedno večji delež starejših v družbi. Bistveno je, da sodelovanje med generacijami ni le neka vrednota, sama po sebi zaradi etične in moralne zrelosti. Ampak tako kot je vedno bilo, zaradi potrebe in medsebojne koristi. Kaj lahko starejši pripomorejo s svojim znanjem in izkušnjami k tem sožitju in kaj starejšim lahko nudijo mladi oziroma aktivna populacija. Država bi morala vstopiti tam, kjer obstaja manjko v medsebojnih odnosih, in zagotoviti življenjski minimum vsem, tudi tistim, ki si jih sicer v odnosih s soljudmi ne morejo zagotoviti sami.«

5.4.4 Gibanje za medgeneracijsko sodelovanje v Sloveniji

Organizatorji Festivala za tretje življenjsko obdobje so ob drugem evropskem dnevu medgeneracijske solidarnosti leta 2009 čutili potrebo in dolžnost, da storijo korak naprej in strnejo vse dosedanje poglede in izkušnje v enovit dokument: »Listino o gibanju za medgeneracijsko sodelovanje v Sloveniji«, ki je produkt različnih konferenc, vsebinskih delavnic in okroglih miz na zadnjih petih Festivalih za tretje življenjsko obdobje. Listina naj bi bila tisti temelj, na katerem bi se v bodoče povezovali vsi dejavniki s področja medgeneracijskega sodelovanja ter tako skupaj tvorili gibanje, ki bi s svojim vsakdanjim delom izvajalo pomembno poslanstvo medgeneracijskega sožitja in solidarnosti, ki mora postati ena najpomembnejših vrednot naše družbe jutrišnjega dne (F3ŽO 2010).

5.5 Intervjuji

Opravila sem sedem intervjujev s predstavniki iz različnih nevladnih organizacij. Nekateri intervjuji so bili izvedeni preko spleta, z nekaterimi pa sem se srečala osebno. Vse intervjuje sem opravila spomladi leta 2012. Intervjuvance sem tekom zadnjih treh let srečevala na različnih medgeneracijskih aktivnostih in dogodkih po Sloveniji ter jih kot aktivne akterje na medgeneracijskem področju povabila k sodelovanju. To so:

1. Matej Cepin, direktor Socialne akademije (v nadaljevanju SAK),
2. Kristina Lepen, zaposlena v Društvu katoliških pedagogov Slovenije, odgovorna za program medgeneracijskega prostovoljstva »Človek za druge«,
3. Uršula Butkovič, zaposlena na medgeneracijskem projektu v Zavodu Y, sodelavka tudi pri projektu Simbioz@,
4. Klara Vidmar, zaposlena v ZSKSS (skavti) na ESS projektu »Medgeneracijsko sodelovanje v mladinskih organizacijah«,
5. Bojan Urek, zaposlen na Inštitutu za osebnostno rast, projekt »Poveži Generacije«,
6. Lidija Hamler, zaposlena v Zavodu Antona Martina Slomška (medgeneracijsko središče v Mariboru) in
7. Tjaša Arko in Barbara Goričan, zaposleni v Slovenski Filantropiji na programih za medgeneracijsko sodelovanje.

Prvo hipotezo, kjer trdim, da so ključni akterji na medgeneracijskem področju nevladne organizacije s prostovoljci, bom preverjala s pomočjo naslednjih dveh vprašanj:

1. Prosim, če opišete, kakšen tip prostovoljcev je najbolj številen na vaših medgeneracijskih aktivnostih/projektih/programih? Stari, mladi, izobraženi, mestni, podeželski, z veliko hobiji, osamljeni, brez volje ...
2. Kako bi opisali dodano vrednost prostovoljstva pri medgeneracijskem sodelovanju v Sloveniji? Kako bi bilo na primer brez prostovoljcev? Kako bi bilo, če bi bile tovrstne aktivnosti/storitve/usluge striktno formalne, uradne in plačljive narave?

Drugo hipotezo, glede vpliva EU politik na usmeritve držav članic, sem preverjala preko vprašanj, kot sta na primer:

3. Kakšen vpliv na število vaših medgeneracijskih dejavnosti ima EU? Finančni, vsebinski?

4. Kako bi primerjali pomoč države in pomoč EU pri izvajanju prostovoljnih aktivnosti na medgeneracijskem področju?

Tretjo hipotezo, vpliv evropskih sredstev na »količino« medgeneracijskega prostovoljstva v Sloveniji, pa bom preverjala s pomočjo vprašanj:

5. Ali poznate evropske programe/sklade, ki finančno pomagajo pri medgeneracijskih dejavnostih? V kolikšni meri se prijavljate na evropske razpise in na katere?
6. Koliko programov/projektov, povezanih z medgeneracijsko tematiko, izvajate? Kakšni programi/projekti so to?

Zastavila sem torej nekaj vprašanj, povezanih s **prostovoljci** kot medgeneracijskimi akterji v nevladnih organizacijah, da bi preverila prvo hipotezo. Pri SAK, ZAMS in ZSKSS pravijo, da v organizacijah največ sodelujejo mladi. Res pa vsi intervjuvanci podobno ugotavljajo, da je mlade najtežje pridobiti, ker so mladi dandanes zasičeni z različnimi dejavnostmi. Starejši hitreje pristopijo k sodelovanju. Matej Cepin iz SAK glede mladih prostovoljcev pravi: »Po navadi so to osebe, ki so že drugje zelo aktivne. 'Spreobrniti' neaktivnega je veliko težje kot konju, ki vleče, dati še eno nalogo.« V DKPS so našli najbolj raznoliko paleto prostovoljcev, od mladih študentov, mladih nezaposlenih, pa do srednje generacije pedagogov ter mlajših upokojencev, ki želijo nekaj prispevati družbi. Zanimiv je odgovor Slovenske filantropije, da skoraj 80 % njihovih prostovoljcev prihaja s podeželja.

Kot **dodano vrednost prostovoljstva** naštevajo prispevek na področju kulture, državljanstva ipd., večja povezanost, strpnost, solidarnost, občutek koristnosti generacij, prenašanje in uporaba različnih znanj ... Na SAK vidijo prostovoljce kot vmesno sfero (med javnim in zasebnim), katere eden temeljnih elementov je tudi prostovoljstvo. Brez prostovoljstva ta vmesna sfera ne bi bila več to, kar je. Organizatorji projekta Simbioz@ (Zavod Y) omenjajo ogromen finančni in administrativni vložek prostovoljcev (prostovoljske ure). Na Slovenski filantropiji dodajajo, da prostovoljci delajo z veliko energije in ljubezni ter da je dodana vrednost v njihovem delu to, da jih vse, kar počnejo, močno izpopolnjuje. Večja socialna mreža in vzajemnost pri dobrih delih, boljša samopodoba in na splošno boljša kvaliteta življenja vseh, ki so vpleteni v medgeneracijsko prostovoljstvo, je še nekaj od naštetih stvari, s katerimi se strinjajo vsi sogovorniki. Na podlagi odgovorov zaključujem, da je prispevek

prostovoljcev na medgeneracijskem področju, še posebej znotraj okvirov nevladnih organizacij, kakovosten in tudi številen, kar potrjuje mojo prvo hipotezo.

Glede **vpliva EU** so intervjuvanci odgovarjali, da se vpliv zgolj posredno povezuje z višino finančnih sredstev in s pogoji, zastavljenimi v razpisih. Na podlagi pogovorov z intervjuvanci ugotavljam, da EU daje večjo finančno podporo kot država in lokalne skupnosti. Slovenija vsaj v sektorju izobraževanja in mladine ne vlaga kaj dosti v medgeneracijsko sodelovanje. Matej Cepin je omenil, da je primerjal Slovenijo z drugimi državami in ugotovil, da so pri nas EU viri glavni, medtem ko so v drugih (tudi vzhodnoevropskih) državah samo za dodatek. Na Zavodu Y so odgovarjali, da EU nima vpliva, na Slovenski filantropiji in ZAMS pa pravijo, da posebnega vpliva EU ne zaznajo, razen manjših prilagoditev programa. Pri skavtih so omenili, da je EU vplivala na povečanje števila medgeneracijskih dejavnosti oziroma na povečanje uporabe pojma »medgeneracijsko sodelovanje«. Tisti, ki so imeli izkušnje s sofinanciranjem iz Evropskega socialnega sklada, so omenjali, da se je z evropskim denarjem povečalo število zaposlitev v NVO, kar je močno pripomoglo k rasti organizacije tudi sicer, se pravi izven medgeneracijskih programov. Zanimivo, le na Slovenski filantropiji ugotavljajo, da je pomoč države in lokalne skupnosti pri medgeneracijskih programih večja. Pri ostalih šestih intervjuvancih pa smo se pogovarjali o večji evropski pomoči. Na podlagi ugotovitev sklepam, da ima EU velik vpliv (finančni, vsebinski), saj je večina odgovorov mojo drugo hipotezo potrdila.

Intervjuvanci so našeli kar lepo množico medgeneracijskih programov in projektov. V Socialni akademiji so rekli, da se prav od leta 2009 naprej, ko so začeli z medgeneracijskih projektom, financiranim iz ESS, aktivno in zavestno trudijo, da bi medgeneracijski duh prežehl prav vse njihove programe. Prav tako so tudi pri skavtih omenili, da so šele z letom 2009 začeli uporabljati pojem »medgeneracijsko«. Obstoječe programe, ki se odvijajo že 20 let in več so analizirali in iskali vse pojavitve medgeneracijskega sodelovanja ter jih ozaveščali med svojimi člani. V DKPS³² in v Zavodu za medgeneracijsko sodelovanje Ypsilon navajajo, da so skoraj vsi njihovi programi medgeneracijski, saj vključujejo hkrati različne generacije, od študentov do upokojencev. Zanimivo je, da je Zavod Ypsilon nastal ravno jeseni 2009, hkrati z začetkom evropske medgeneracijske »triade«, kot sama pravim obdobju 2009–2012. To v določeni meri zagotovo kaže na velik vpliv evropskih usmeritev tudi na slovenskih tleh, kar

---

³² Društvo katoliških pedagogov Slovenije.

predvidevam v drugi hipotezi. V Slovenski filantropiji so nekatere že obstoječe projekte v tem letu³³ preoblikovali v medgeneracijske (Festival »medgeneracijskega« prostovoljstva, Dan za spremembe posvečen medgeneracijskemu prostovoljstvu ipd.), drugače pa je pod njihovim okriljem leta 2009 nastal nov medgeneracijski projekt Hiša Sadeži družbe, financiran s strani Norveškega finančnega mehanizma, ki ga zagotovo ne bi bilo, če Evropa takrat ne bi začela razpisovati sredstev za medgeneracijske tematike. Ugotovila sem, da je precej NVO začelo zavestno poudarjati medgeneracijskost ravno z letom 2009, ko se je začelo obdobje intenzivnejše evropske podpore za medgeneracijske programe, kot posledica zaključkov na Konferenci na Brdu 2008. To potrjuje mojo tretjo hipotezo, da je evropska podpora vsaj deloma prispevala k povečanju tako na splošno medgeneracijskih aktivnosti v Sloveniji kot tudi konkretno medgeneracijskega prostovoljstva.

Izpostavila bi zelo dobro medgeneracijsko usmerjeno prakso v Sloveniji, ki je že dalj časa obstoječa in ni nastala kot posledica EU usmeritev z letom 2009, in sicer Zavod Antona Martina Slomška. Deluje že od leta 1995, njegov cilj pa je, da aktivni generaciji prebivalstva omogoči varno in kakovostno bivanje njenih družinskih članov, od predšolskih, tistih, ki se izobražujejo, do tistih, ki v starosti niso več samostojni. Na ta način Zavod omogoča skupni prostor srečevanja generacij in razvija ter pospešuje tudi lastno medgeneracijsko pedagogiko in socialno skrbstvo (ZAMS 2012). Lidija, ena od zaposlenih na Zavodu, je rekla, da je evropska sredstva sicer težko dobiti, da so pa jih v zadnjem času nekaj le uspeli.

Kar se tiče **evropskih sredstev**, ki jih organizacije v Sloveniji poznajo, ugotavljam, da so najpogosteje omenjena sredstva iz Evropskega socialnega sklada. Ostalih programov drugje kot v Socialni akademiji ne poznajo, vsaj ne v povezavi s sofinanciranjem medgeneracijskega področja. V SAK so omenili še program Mladi v akciji, Grundtvig in Evropa za državljane kot možnosti, ki jih vidijo za lastne medgeneracijske programe. Najbolj je torej k povečanju projektov v Sloveniji prispeval ESS. Je pa res, da bi dobila drugačne rezultate, če bi zajela večji krog intervjuvancev še iz drugih krogov, ne samo nevladnih in prostovoljskih.

En intervju je bil opravljen z gospodom Urekom, ki je bil zadnja tri leta zelo aktiven na medgeneracijskem področju preko projekta Poveži generacije. Tekom intervjuja sem izvedela, da po treh letih, ko se je evropsko sofinanciranje končalo, popolnoma zaključuje tudi z

---

³³ Evropsko leto aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti 2012.

medgeneracijskimi dejavnostmi in se umika iz nevladnih krogov nazaj k redni zaposlitvi. V njegovem primeru je bil vpliv EU torej zelo močan – tako vsebinski kot finančni. Celoten obstoj njegovega medgeneracijskega delovanja znotraj nevladne organizacije (Inštitut za osebnostno rast) je bil vezan na EU sredstva, vsebina pa je bila ustvarjena na podlagi EU razpisa. Ta primer je zanimiv kot razlika proti vsem »starim« NVO, ki so svoje že obstoječe programe le deloma prilagodile in usmerile s tokom EU.

Osmi intervju sem opravila preko telefonske zveze s sogovornico Vanjo Lovšin iz profitnega podjetja »Medgeneracijski center Bistrica« Domžale. Za zanimivost sem namreč želela vzpostaviti stik z enim od profitnih medgeneracijskih akterjev v Sloveniji. Poklicala sem na Medgeneracijski center Domžale, ki se ravno ustanavlja in pripravlja programe za svoje bodoče stanovalce. Hotela sem primerjati njihov pristop k medgeneracijskim aktivnostim in njihove izkušnje z evropskim sofinanciranjem tovrstnih programov s pristopi in načini nevladnih organizacij, a izvedela sem le, da so popolnoma neodvisni od vseh in da medgeneracijskemu programu za zdaj še ne posvečajo pozornosti. Niso prejeli sredstev ne od občine ne od države, kaj šele od Evrope. Rekli so, da so odvisni zgolj od zasebnega kapitala, pa tudi, da nimajo nikogar zaposlenega za medgeneracijske programe oziroma »to ni njihovo področje«, zato ne morejo dati nobenih odgovorov. Dobila sem občutek, da so v gradnji tako imenovanih »medgeneracijskih« solesk našli le tržno nišo in se z vsebino ne bodo veliko ukvarjali. Že zgolj s tem, ko bodo v isti soleski prodali stanovanja upokojencem in dali prostor vrtcu ter mladinskemu centru, nameravajo upravičiti naziv »medgeneracijski« center. S tem pogovorom sem bila zagotovo bližje potrditvi prve hipoteze, da je skrb za dvig kakovostnega medgeneracijskega sobivanja, sodelovanja in sožitja predvsem na požrtvovalnih prostovoljcih.

6 Ugotovitve in zaključek

Kot sem ugotavljala že skozi diplomsko delo, bi danes brez prostovoljstva in drugih oblik medsebojne pomoči težko preživeli. Še posebej pomembno in dragoceno prostovoljstvo je medgeneracijsko prostovoljstvo, ki v odnos prostovoljec – prejemnik vnaša veliko dodano vrednost. Po obdobju, ki je značilno za konec 20. stoletja, ko so generacije, tako v ožjih družinah kot na splošno v družbi, tiščale vedno bolj narazen in s tem povzročile večji generacijski prepad, se je pokazala potreba po krepitvi medgeneracijskih odnosov. Evropa in države članice so hkrati prepoznale moč prostovoljstva, ki je prav tako ravno v tem obdobju začelo močno naraščati. Zgodilo se je več razpisov, ki so povezovali medgeneracijske in prostovoljske potrebe ter zmožnosti. Pri oblikovanju tovrstnih socialnih politik je imela v Evropi veliko vlogo prav Slovenija. Slovenski predstavniki so namreč na evropski konferenci na Brdu leta 2008 močno izpostavili pobudo po ozaveščanju medgeneracijskih odnosov in solidarnosti. Prav zaradi slovenskih lobijev na evropskih zasedanjih se je zgodilo tudi Evropsko leto prostovoljstva 2011. Tako je očitno, zakaj v tem diplomskem delu povežujem oba pojma ter ju raziskujem tudi s pomočjo slovenskih projektov in prostovoljcev.

Že tekom naloge sem ugotavljala, kakšna je situacija glede medgeneracijskega sodelovanja v Evropi in Sloveniji ter skušala ugotoviti prispevek prostovoljcev znotraj tega področja. Ugotovila sem, da se je pojem »medgeneracijsko« začel pojavljati v evropskih in nacionalnih dokumentih že prej, največji zagon in preboj pa je doživel po letu 2008. Z letom 2009 je namreč Evropa povečala število razpisov in programov, ki so spodbujali in pomagali pri konceptualnem razvoju pojma. Že obstoječi medgeneracijski akterji so tako dobili dolgo pričakovano pozornost, hkrati pa je vzniknilo kar lepo število novih projektov, programov, zavodov, društev in centrov, povezanih z medgeneracijskim sodelovanjem.

S pomočjo analize in interpretacije primarnih in sekundarnih virov, preučevanja posameznih poročil različnih mednarodnih organizacij, preučevanja knjig, člankov in vsebine na uradnih spletnih straneh ter zbiranja podatkov sem preverjala, če so prostovoljci res ključni akterji znotraj medgeneracijskega področja, in ugotovila, da so. Najbolj so mi pri potrditvi prve hipoteze pomagali odgovori intervjuvancev in pa študija virov, kjer sem brala o dodani vrednosti prostovoljstva in o požrtvovalnosti posameznikov, ki pristopijo k starejšemu človeku ali pa mlajšemu v pomoč in v zameno ne zahtevajo nobenega plačila.

Potrdila sem tudi drugo hipotezo, in sicer mi je pri tem poleg intervjujev najbolj pomagala študija raziskave in preteklih dogodkov v Sloveniji. Ugotovila sem, da je vpliv in pomoč EU, kar se tiče financ, na splošno nekoliko večji od nacionalne pomoči in vpliva. Posledično to pomeni, da se medgeneracijski akterji večinoma poslužujejo pomoči s strani Evrope, kar vpliva na evropsko usmerjene aktivnosti v Sloveniji. S tem vpliva tudi na nacionalne programe, ki usklajujejo aktivnosti, tako nevladne kot vladne. Še posebej z Evropskim letom prostovoljstva v 2011 in medgeneracijske solidarnosti v 2012 se je pokazalo, kako močno se je program aktivnosti v Sloveniji obrnil po »evropskem vetru«.

S tretjo hipotezo sem želela preveriti količino aktivnega medgeneracijskega prostovoljstva v Sloveniji, kot posledico evropske podpore – tako finančne kot vsebinske. Ugotovila sem, da se je število prav vseh prostovoljskih in medgeneracijskih aktivnosti, projektov, programov strmo dvignilo od leta 2009 naprej. To mi je potrdila tudi večina sogovornikov v intervjujih. Tako lahko potrdim tudi tretjo hipotezo, kar pomeni, da so vse tri hipoteze z začetka naloge potrjene.

7 Literatura

1. AGE platform. 2011. *How to promote active ageing in Europe*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=6480&type=2&furtherPubs=no> (10. april 2012).
2. Anderlič, Jasna. 2009. *Generaciji X in Y v organizacijah*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Anheier, K. Helmut. 2005. *Nonprofit organizations: theory, management, policy*. London: Routledge.
4. Blazinšek, Alenka, Jože Gornik, Primož Jamšek, Sašo Kronegger, Tereza Novak, Alenka Oblak in Rafo Pinosa. 2007. *ABC prostovoljstva, Priročnik za mentorje*. Ljubljana: Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij – CNVOS.
5. Blome, Agnes, Wolfgang Keck in Jens Alber. 2009. *Family and the welfare state in Europe: intergenerational relations in ageing societies*. Cheltenham (UK), Northampton (MA): E. Elgar.
6. Boljka, Urban. 2011. *Matrika ukrepov državnih organov na področju mladinske politike*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport – Urad za mladino in Inštitut RS za socialno varstvo.
7. Brajša, Pavao. 1993. *Pedagoška komunikologija*. Ljubljana: Glotta Nova.
8. Brečko, Daniela. 1998. *Kako se odrasli spreminjamo*. Radovljica: Didakta.
9. Bučar, Maja, Primož Karnar, Anja Marija Ciraj in Sabina Kajnič. 2007. *Strukturni skladi v Sloveniji – zadostno izkoriščen vir?* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Cepin, Matej, Irena Mrak, Polona Rožman, Barbara Tehovnik in Klara Vidmar. 2012. *Medgeneracijsko sodelovanje v mladinskih organizacijah*. Ljubljana: Interni dokument.
11. Cochinaux, Philippe in Philippe de Woot. 1995. *Moving towards a learning society: a CRE-ERT forum report on European education*. Brussels: European Round Table, Association of European Universities.
12. E-Nefiks. 2012. *Portal za večjo zaposljivost mladih*. Dostopno prek: <http://enefiks.talentiran.si/> (14. februar 2012).
13. *European Network for Intergenerational Learning*. Dostopno prek: www.enilnet.eu (18. julij 2011).

14. EU skladi. 2011. *Predstavitev skladov*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/skladi/predstavitev-skladov> (27. februar 2012).
15. Eur-lex. 2012. *Zakonodaja Evropske unije*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/index.htm> (3. april 2012).
16. Euroflash barometer. 2009. 269 – *Intergenerational solidarity*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_269_en.pdf (16. marec 2012).
17. Eurofound. 2012. *Social policy agenda*. Dostopno prek: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/social-policyagenda.htm> (14. maj 2012).
18. European Commission. 2010. *What's in it for me?* Dostopno prek: http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/what_en.pdf (13. november 2011).
19. Europa.eu. 2011. *Zaposlovanje in socialne zadeve*. Dostopno prek: http://europa.eu/pol/socio/index_sl.htm. (24. junij 2011).
20. --- 2012. *Evropsko leto aktivnega staranja in solidarnosti med generacijami 2012*. Dostopno prek: <http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?catId=971&langId=sl> (3. april 2012).
21. Evropska komisija. 2011a. *Izobraževanje in usposabljanje*. The Lifelong Learning Programme: education and training opportunities for all. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm. (18. julij 2011).
22. --- 2011b. *Službe (generalni direktorati) Evropske komisije*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/about/ds_sl.htm (6. december 2011).
23. Evropski parlament. 2010. *DRAFT REPORT on the demographic challenge and solidarity between generations (2010/2027(INI))*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/empl/pr/815/815397/815397en.pdf (21. maj 2012).
24. F3ŽO. 2010. *Gibanje za medgeneracijsko sodelovanje*. Dostopno prek: <http://www.f3zo.si/o-festivalu/medgeneracijsko-gibanje/> (11. april 2012).
25. Field, John. 2003. *Social capital*. London, New York: Routledge.
26. --- 2011. *Biography and generation in social and educational research*. Dostopno prek: http://stir.academia.edu/JohnField/Papers/1082700/Biography_and_generation_in_social_and_educational_research (28. januar 2012).

27. Findeisen, Dušana. 2007. *Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje je oblika socialnega kapitala in je primer trajnega sožitja generacij*. Dostopno prek: <http://www.univerzazatretjeobd-drustvo.si/strokovniClanki/Findeisen-U3%20socialni%20kapital.pdf> (23. februar 2012).
28. Frkač, Jože. 1996. Prostovoljno delo. *Socialno delo* 35 (4): 335–340.
29. Gasior, Katrin, Alexandre Sidorenko in Asghar Zaidi. 2010. *Intergenerational solidarity: policy challenges and societal responses*. Dostopno prek: <http://www.imserso.redintergeneracional.es/files/documentos/Zaidietal2010.pdf> (17. marec 2012).
30. Hamler, Lidija, Helena Harej, Mojca Perat, Kristina Lepen in Marjana Korošec. 2012. *Pogled mladih na medgeneracijsko sodelovanje*. Ljubljana: Interni dokument.
31. Harder, F. Arlene. 2009. *The Developmental Stages of Erik Erikson*. Dostopno prek: <http://www.learningplaceonline.com/stages/organize/Erikson.htm> (22. januar 2012).
32. Inštitut AT. 2012. *Gerontologija: slovar – medgeneracijsko prostovoljstvo*. Dostopno prek: <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/1042.html> (29. marec 2012).
33. Kavčič, Blaž. 2011. *Prostovoljstvo ima izredno mesto pri zagotavljanju blaginje*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/prostovoljstvo-ima-izjemno-mesto-pri-zagotavljanju-blaginje/272179> (15. februar 2012).
34. Kolarič, Zinka. 2003. Neprofitno volonterske organizacije in njihov razvoj – od volontarizma k profesionalizmu. *Teorija in praksa* 40 (1): 37–56.
35. Končan, Urška. 2010. *Medgeneracijsko zavezništvo skozi prizmo medsebojnega doživljanja generacij*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
36. Krže, Simona. 2008. *Vpliv staranja prebivalstva na trg dela v Sloveniji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
37. Kuljić, Todor. 2007. Problem generacija: nastanak, sadržaj i aktuelnost Karla Manhajma. *Sociologija* 49 (3): 223–248.
38. Mannheim, Karl. 1952. *Ideology and Utopia: An introduction to the sociology of knowledge*. London: Routledge.
39. Marks, Gary, Fritz W. Scharpf, Philippe C. Schmitter in Wolfgang Streek. 1996. *Governance in the European Union*. London: Sage. Dostopno prek: Google Books.

40. MDDSZ. 1997. *Program varstva starejših do leta 2005*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/program_starejsi_2005.pdf (16. maj 2012).
41. --- 2006a. *Akcijski program za invalide*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/api_07_13.pdf (16. maj 2012).
42. --- 2006b. *Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/strategija-SI-starejsi.pdf (11. november 2011).
43. --- 2010. *Ukrepi za spodbujanje aktivnega staranja*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/21122009_strategija_aktivnega_staranja_21.12corr.pdf (16. maj 2012).
44. --- 2011. *Program aktivnosti v okviru evropskega leta aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/teme_projekti/el2012/#c18120 (3. april 2012).
45. --- 2012. *Programi v podporo družini*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/programi_v_podporo_druzini/ (16. maj 2012).
46. Mikuš Kos, Anica. 1996. Prostovoljno delo danes in jutri. V *1. Slovenski kongres prostovoljcev – zbornik prispevkov*, ur. Tatjana Samec, 24–30. Ljubljana: Slovenska fundacija in socialna zbornica Slovenije.
47. Ministrstvo za šolstvo in šport. 1999. *Kurikulum za vrtce*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/vrtci_kur.pdf (16. maj 2012).
48. Murphy, B. Thomas. 1993. The wisdom of Philanthropy. V *Taking giving seriously*, ur. Patricia Dean, 5–10. Indianapolis: Indiana University Center of Philanthropy.
49. Ochman, Malgorzata in Pawel Jordan. 1997. *Prostovoljci: dragocen vir*. Baltimore: The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies.
50. *Prečiščena različica pogodbe o Evropski uniji*. 2010. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0013:0046:SL:PDF> (3. april 2012).
51. Prenovljena socialna agenda. 2008. *COM(2008)-412 Renewed social agenda: Opportunities, access and solidarity in 21st century Europe*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0412:FIN:EN:PDF> (21. maj 2012).

52. Ramovš, Jože. 2001. Prostovoljstvo pri delu z ljudmi in za ljudi. *Socialno delo* 40 (6): 313–322.
53. --- 2003. *Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
54. Salvage, V. Ann. 1995. *Who will care? Future prospects for family care of older people in European Union*. Shankill, Co. Dublin, Ireland: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Loughlinstown House.
55. Sedmak, Marjan in Anne-Sophie Parent. 2008. *Zaključki konference slovenskega predsedstva na Brdu*. Ljubljana: Fundacija ERSTE.
56. *Sklep št. 940/2011/EU Evropskega parlamenta in Sveta*. 2011. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/el_2012_/Sklep_EP_14.9.2011.pdf (3. april 2012).
57. Skupnost socialnih zavodov Slovenije. 2009. *Kaj se dogaja s sistemom domskega varstva v Sloveniji?* Dostopno prek: <http://www.ssz-slo.si/slo/main.asp?id=6FF4617E> (22. maj 2012).
58. --- 2012. *Pregled prošelj in prostih mest v domovih za starejše in posebnih socialno varstvenih zavodih*. Dostopno prek: <http://93.103.17.122/porocilo.pdf> (22. maj 2012).
59. Spencer, Lynda in Heidi Liss Radunovich. 2007. *Developing intergenerational relationships*. University of Florida: IFAS Extension. Dostopno prek: <http://edis.ifas.ufl.edu/pdf/files/fy/fy100700.pdf> (31. januar 2012).
60. Sporočilo komisije. 2006. *KOM(2006)0571 – Demografska prihodnost Evrope, kako spremeniti izziv v priložnost*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0571:FIN:SL:PDF> (10. maj 2012).
61. --- 2007. *Spodbujati solidarnost med generacijami*. Dostopno prek: <http://eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0244:FIN:SL:PDF> (10. maj 2012).
62. --- 2009. *Obvladovanje vpliva staranja prebivalstva v EU (Poročilo o staranju 2009)*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0180:FIN:SL:PDF> (10. maj 2012).
63. Stanovnik, Tine in Stanka Kukar. 1995. *Medgeneracijski transferji dohodka v Sloveniji*. Ljubljana: Fazno poročilo.

64. Stritih, Bernard. 2000. Prostovoljno delo – staro vino v novih sodih. V *Prostovoljno delo včeraj, danes in jutri*, ur. Tomo Martelanc in Tatjana Samec, 21–46. Ljubljana: Slovenska filantropija.
65. SURS. 2012. *Izdatki in viri financiranja programov socialne zaščite, Slovenija, 2009*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4070 (16. maj 2012).
66. Svet EU. 2007. *Draft Resolution of the Council and the Representatives of the governments of the Member States, meeting within the Council: Opportunities and challenges of demographic change in Europe: the contribution of older people to economic and social development*. Dostopno prek: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st06/st06216-re01.en07.pdf> (21. maj 2012).
67. --- 2009. *Council Conclusions on Healthy and Dignified ageing*. Dostopno prek: http://www.epha.org/IMG/pdf/Council_Conclusion_on_Healthy_and_Dignified_Ageing.pdf (21. maj 2012).
68. --- 2010. *Council conclusions on Active Ageing*. Dostopno prek: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/lisa/114968.pdf (21. maj 2012).
69. Terčič, Mateja. 2006. *Vzgoja za smisel življenja*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
70. The World Bank. 2010. *What is Social capital?* Dostopno prek: http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTTSOCIALCAPITAL/0,,contentMDK:20185164~menuPK:418217~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:401015,00.html#what_is_social_capital (22. februar 2012).
71. Virtualni prostowwwoljec.si. 2011. *Prvi slovenski portal za razvoj korporativnega prostovoljstva v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.prostowwwoljec.si/novice/naslov-novica-1> (14. februar 2012).
72. Voljč, Božidar. 2010. *Starosti prijazna Ljubljana: izsledki raziskave 2008–2009*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje.
73. Wolf, Thomas. 1999. *Managing a nonprofit organization in the 21st century*. New York: Fireside.
74. *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1)*. Ur. l. RS 106/1999. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=1999106&stevilka=4965> (16. maj 2012).

75. ZAMS. 2012. *Informacije javnega značaja*. Dostopno prek: <http://www.slomskov-zavod.si/index.php/o-zavodu-ams/informacije-javnega-znaaja> (24. maj 2012).
76. Zelena knjiga. 2005. *Communication from the European Commission. Green Paper "Confronting demographic change: a new solidarity between the generations"*. Brussels: Commission of the European communities.
77. Zevnik, Helena. 2008. *Upravljanje prostovoljcev*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
78. Zlata leta.com. 2009. *Programi za kakovostno staranje*. Dostopno prek: <http://zlataleta.com/programi-za-kakovostno-staranje/> (19. april 2012).
79. Žagar, Luka. 2009. *Kako obvladovati razlike med pripadniki generacij X in Y*. Dostopno prek: <http://www.finance-akademija.si/236618/Intervju-Kako-obvladovati-razlike-med-pripadniki-generacij-X-in-Y> (22. januar 2012).
80. Žorga, Sonja. 1991. *Uvajanje prostovoljnih delavcev v šole in druge ustanove*. Ljubljana: Pedagoška akademija.